

TEVFİK
FİKRET

RÜBÂB-I ŞİKESTE

ELEŞTİREL BASIM

Hazırlayan
Furkan Öztürk

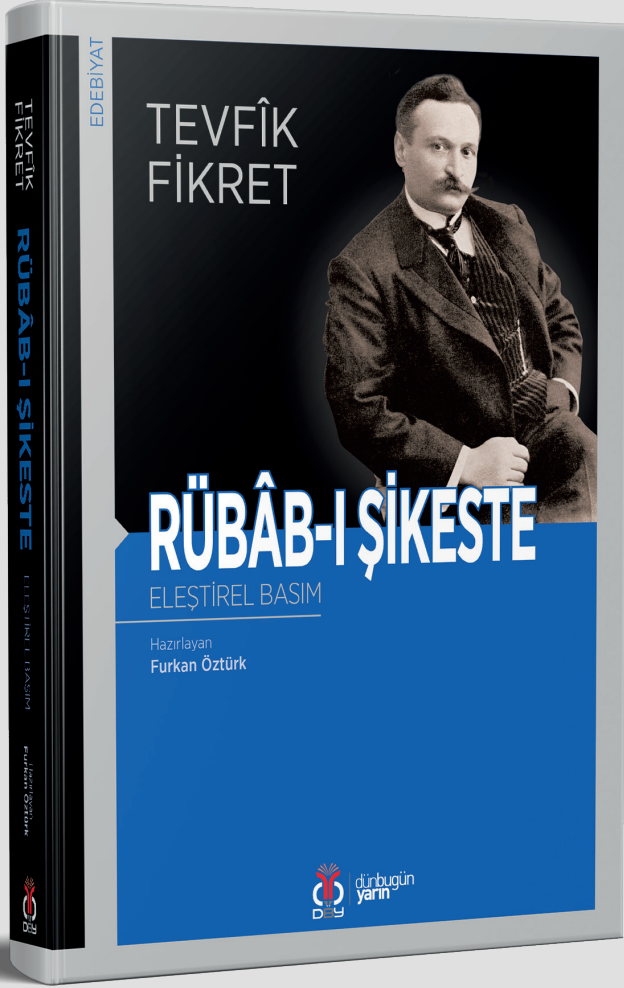
dünbugün
yarın

TEVFİK FİKRET

RÜBÂB-I ŞİKESTE

ELEŞTİREL BASIM

Hazırlayan: **Furkan Öztürk**

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

Tevfik Fikret

RÜBÂB-I ŞİKESTE

ELEŞTİREL BASIM

Hazırlayan
Furkan Öztürk

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ün yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2020, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 89

Edebiyat: 41

ISBN 978-605-4635-89-4

Sertifika No: 18188

Birinci Baskı:

İstanbul, 2020

Yazar:

Tevfik Fikret

Hazırlayan:

Furkan Öztürk

Editör:

Abdülkadir Dağlar

Yayın Yönetmeni:

İrfan Güngörür

Sayfa Düzeni:

DBY Ajans

Kapak Tasarımı:

Sercan Arslan

Baskı/Cilt:

Mikyas Basım Yayın Matbaacılık

(Sertifika No: 35532)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Tevfik Fikret ; Rübâb-ı Şikeste Eleştirel Basım

Hazırlayan: Furkan Öztürk (Doç. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2020.

624 s. ; 15,0 x 21,0 cm (DBY Yayınları ; No. 89) Dizin var

ISBN 978-605-4635-89-4

1- Edebiyat 2- Yeni Türk Edebiyatı 3- Şiir 4- Tevfik Fikret

İçindekiler

Rübâb-ı Şikeste Şiirlerinin Alfabetik Dizimi.....	11
Sunuş	15
Rübâb-ı Şikeste Baskılarının Simgeleri (Sigla).....	56
Sürelî Yayınların Simgeleri (Sigla)	57
Bibliyografya	69
Eleştirel Metin ve Aparatta Kullanılan İşaret ve Semboller.....	78

RÜBÂB-I ŞİKESTE

Kâri'lerime	81	Kamîs-i Yûsuf.....	137
Sühâ ve Pervîn.....	83	Vâlide	139
Zekâ	99	Verin Zavallılara!	141
Balıkçılar	101	Ramazân Sadakası.....	143
Nesrîn	105	Sahâyif-i Hayâtımdan	145
Sezâ.....	111	Tefelsüf	147
Hasta Çocuk.....	115	Resim Yaparken.....	149
Tecdîd-i İzdivâc	119	Tefekkür	151
Küçük Âile.....	121	Belki, Hayır!	153
Ken'ân	123	Âşiyân-ı Dil.....	155
Hasan'ın Gazâsı.....	125	Kendi Kendime.....	157

Rûh-ı Eş'ârım	159	Bir Hicrân-ı Muvakkatdan	
Derd-i Nihân	161	Sonra	237
Vagonda	163	Şekvâ-yı Firâk	239
Bir Ayyâşın Karşısında	165	Resmini Yaparken	241
Berf-i Zerîn	167	Sükûn İçinde	243
Bahâr-ı Mağmûm	169	Firâk u Telâkî	245
En Ferahlı Günüm	171	Dinle, Rûhum	247
Beyâz Yelken	173	Perî-i Şi'rime	249
Hâb-ı Girizân	175	La Dans Serpantin	251
Hayâl-i Hod-bîn	177	Bisiklet	255
Enîn-i Gam	179	Süs	257
Öksüzlüğüm	181	Fırsat Yolunda	261
Mehd-i Âmâlim	183	Tesâdüf	263
Ukde-i Hayât	185	İkinci Tesâdüf	265
Yaşadıkça	187	Son Tesâdüf	267
Gayyâ-yı Vücûd	189	Bütün Bir Ser-güzeşt	269
Akşam	191	Çirkîn	271
Ufk u Hilâl	193	Perde-i Tesellî	273
Perî-i Hazân	195	Bu da Bir Emel	275
Yağmur	197	Ey Hâb!	277
Karlar	199	Nâdim-i Hayât	279
Mîhr-i Zemherîr	201	Toprak	281
Heykel-i Giryân	203	Ne İsterim?	283
Fener	205	Bir Ân-ı Huzûr	285
Ninni	207	Yeşil Yurt	287
Zavallı Hasta	209	Bir Mersiye	289
Sarhoş	211	Mâî Deniz	295
Balıkçılar	213	Halûk İçin	297
Aşk u Firâk	215	Halûk'un Sesi	299
Zerrişte	217	Halûk'un Bayramı	301
İlelebed	221	Halûk'a	303
Bahârda	223	Yine Halûk	305
Seninle	225	Yarın	307
Sen Olmasan	227	Yaşamak Aşkı	309
Birlikde	229	İnanmak İhtiyacı	311
Ömr-i Muhayyel	231	Sabâh Ezânında	313
Krizantem	233	Ramazân	315
Leyl-i Vedâ'	235	Sabâh-ı İd	317

Şehîdlikde	319	Rakîbe	337
Asker Geçerken	321	Şâirin Çubuğu	339
Kılıç	323	Büyük İkrâmiye	341
Köyün Mezarlığında	325	Para ve Hayât	345
Teşrik-i Melâl	327	Biraz Ümmîd	347
Kahkaha-i Ye's	329	Hande-i Bûm	349
Buda	331	Timsâl-i Cehâlet	353
Kutba Doğru	333	Heykel-i Sa'y	355
Zavallı "Evet"	335	Son Nağme	357

Halûk'un Defterinden

Hayât	359	Sabâh Olursa	367
Kocaman Sâate	361	Mâzî... Âtî	369
İzler	363	Cevâb	371
Dün Gece	365		

Hemşirem İçin

Hemşirem İçin	373
---------------------	-----

Sis-Rücû'

Sis	379	Rücû'	385
-----------	-----	-------------	-----

Bir Lahza-i Teahhur

Bir Lahza-i Teahhur	387
---------------------------	-----

Millet Şarkısı

Millet Şarkısı	391	Dârümuallimîn Marşı	397
Vatan Şarkısı	393	Kitâbe	399
Bir Güfte	395		

Âveng-i Tesâvîr

Fuzûlî	401	Üstâd Ekrem	413
Cenâb	405	Nef'î	415
Nedîm	407	Hâmîd	419

Âveng-i Şühûr

Âveng-i Şühûr421

Eski Şeyler

Eski Şeyler433	Ey Kız!469
Âşiyân-ı Peder435	Bir Levha İçin.....471
Geçmişde.....437	Bir Yaz Levhası473
Şi'r-i Perîşân439	Hayâl-i Zâir.....477
İktirâb441	Nakş-ı Nâzenîn479
Subh-ı Bahârân443	Âşiyâne-i Lâl481
Tulûa Karşı.....449	Bir Tablo.....483
Dokundun Hissime.....451	Bir Sabâh İdi.....485
Çiçekler İçinde.....453	Ayrılmam!487
Eş'âr-ı Muhabbetden.....455	Senin Yerinde.....489
Terennüm457	Neş'esiz491
Şükûfe-i Yâr.....459	Girye-i Hüsrân493
Sevdâ-yı Şi'r461	Anlaşılmasın495
Hücre-i Şâir463	Bahâr-ı Terâne-dâr497
Musset İçin.....465	Ey Yâr-ı Nagam-kâr!499
Nijâd'a467	

Sürelî Yayınların Zaman Dizini501

İşlevsel Sözlük ve Açıklamalar513

Rübâb-ı Şikeste'nin Kimi Şiirlerine İlişkin Notlar529

Rübâb-ı Şikeste'nin Söz Varlığı551

Rübâb-ı Şikeste Şiirlerinin Alfabetik Dizimi

Akşam.....191	Bir Hicrân-ı Muvakkatdan
Anlaşılmasın495	Sonra.....237
Asker Geçerken321	Bir Lahza-i Teahhur387
Âşiyâne-i Lâl481	Bir Levha İçin.....471
Âşiyân-ı Dil.....155	Bir Mersiye289
Âşiyân-ı Peder435	Bir Sabâh İdi.....485
Aşk u Firâk215	Bir Tablo.....483
Âveng-i Şühûr421	Bir Yaz Levhası473
Ayrılmam!487	Biraz Ümmîd347
Bahârda.....223	Birlikde229
Bahâr-ı Mağmûm169	Bisiklet.....255
Bahâr-ı Terâne-dâr497	Bu da Bir Emel.....275
Balıkçılar101	Buda.....331
Balıkçılar213	Bütün Bir Ser-güzeşt.....269
Belki, Hayır!.....153	Büyük İkrâmiye.....341
Berf-i Zerrîn167	Cenâb.....405
Beyâz Yelken173	Cevâb.....371
Bir Ân-ı Huzûr.....285	Çiçekler İçinde.....453
Bir Ayyâşın Karşısında165	Çirkîn.....271
Bir Güfte395	Dârülmualimîn Marşı.....397

Derd-i Nihân.....	161	İzler.....	363
Dinle, Rûhum... ..	247	Kahkaha-i Ye's.....	329
Dokundun Hissime.....	451	Kamîs-i Yûsuf.....	137
Dün Gece.....	365	Kâri'lerime:.....	81
En Ferahlı Günüm.....	171	Karlar.....	199
Enîn-i Gam.....	179	Ken'ân.....	123
Eski Şeyler.....	433	Kendi Kendime:.....	157
Eş'âr-ı Muhabbetden.....	455	Kılıç.....	323
Ey Hâb!.....	277	Kitâbe.....	399
Ey Kız!.....	469	Kocaman Sâate:.....	361
Ey Yâr-ı Nagam-kâr!.....	499	Köyün Mezârlığında.....	325
Fener.....	205	Krizantem.....	233
Fırsat Yolunda.....	261	Kutba Doğru.....	333
Firâk u Telâkî.....	245	Küçük Âile.....	121
Fuzûlî.....	401	La Dans Serpantin.....	251
Gayyâ-yı Vücüd.....	189	Leyl-i Vedâ'.....	235
Geçmişde.....	437	Mâi Deniz.....	295
Giryeye-i Hüsrân.....	493	Mâzî... Âtî.....	369
Hâb-ı Girîzân.....	175	Mehd-i Âmâlim.....	183
Halûk İçin.....	297	Mihr-i Zemherîr.....	201
Halûk'a:.....	303	Millet Şarkısı.....	391
Halûk'un Bayramı.....	301	Musset İçin.....	465
Halûk'un Sesi.....	299	Nâdim-i Hayât.....	279
Hâmid.....	419	Nakş-ı Nâzenîn.....	479
Hande-i Bûm.....	349	Ne İsterim?.....	283
Hasan'ın Gazâsı.....	125	Nedîm.....	407
Hasta Çocuk.....	115	Nef'i.....	415
Hayâl-i Hod-bin.....	177	Nesrîn.....	105
Hayâl-i Zâir.....	477	Neş'esiz.....	491
Hayât.....	359	Nijâd'a:.....	467
Hemşîrem İçin.....	373	Ninni.....	207
Heykel-i Giryân.....	203	Öksüzlüğüm.....	181
Heykel-i Sa'y.....	355	Ömr-i Muhayyel.....	231
Hücre-i Şâir.....	463	Para ve Hayât.....	345
İkinci Tesâdüf.....	265	Perde-i Tesellî.....	273
İktirâb.....	441	Perî-i Hazân.....	195
İlelebed.....	221	Perî-i Şi'rime:.....	249
İnanmak İhtiyacı.....	311	Rakîbe.....	337

Ramazân.....	315	Şükûfe-i Yâr.....	459
Ramazân Sadakası.....	143	Tecdîd-i İzdivâc.....	119
Resim Yaparken.....	149	Tefekkür.....	151
Resmini Yaparken.....	241	Tefelsüf.....	147
Rûh-ı Eş'arım.....	159	Terennüm.....	457
Rücû'.....	385	Tesâdüf.....	263
Sabâh Ezânında.....	313	Teşrik-i Melâl.....	327
Sabâh Olursa.....	367	Timsâl-i Cehâlet.....	353
Sabâh-ı Îd.....	317	Toprak.....	281
Sahâyif-i Hayâtımdan.....	145	Tulûa Karşı.....	449
Sarhoş.....	211	Ufk u Hilâl.....	193
Sen Olmasan.....	227	Ukde-i Hayât.....	185
Senin Yerinde.....	489	Üstâd Ekrem.....	413
Seninle.....	225	Vagona.....	163
Sevdâ-yı Şi'r.....	461	Vâlide.....	139
Sezâ.....	111	Vatan Şarkısı.....	393
Sis.....	379	Verin Zavallılara!.....	141
Son Nağme.....	357	Yağmur.....	197
Son Tesâdüf.....	267	Yarın.....	307
Subh-ı Bahârân.....	443	Yaşadıkça.....	187
Sühâ ve Pervîn.....	83	Yaşamak Aşkî.....	309
Sükûn İçinde.....	243	Yeşil Yurt.....	287
Süs.....	257	Yine Halûk.....	305
Şâirin Çubuğu.....	339	Zavallı "Evet".....	335
Şehîdlikde.....	319	Zavallı Hasta.....	209
Şekvâ-yı Firâk.....	239	Zekâ.....	99
Şi'r-i Perişân.....	439	Zerrişte.....	217

Hayır, îâneti yokdur tefekkürün bunda,
Bütün şiirlerimin rûhu bir tekeddürdür
Ki dem-be-dem duyarım kalb-i nâle-meşhûnda.

Sunuş

Türk şiir tarihinin önemli aşamalarından birini simgeleyen Tevfik Fikret (1867-1915), on dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde yeni bir duyarlılıkla biçimlenen modern Türk edebiyatının (Edebiyât-ı Cedîde) etkili ve önemli bir temsilcisiydi. Fikret'e ilişkin yaşamını, kişiliğini, yazınsal söylemlerini, şiir sanatını ve etkilerini ele alan pek çok inceleme ve araştırma yapıldı. Fuat Köprülü'nün *Tevfik Fikret ve Ahlakı*'ndan (1918) Beşir Ayvazoğlu'nun *Fikret "Kendi Cevvim Kendi Eflâkimde Kendim Tâirim"* (2019) adlı kuşatıcı monografisine değin yüzyıllık süreçte Fikret ve sanatını merkeze alan çalışmalar, nicelik ve nitelik itibarıyla geniş bir literatür (corpus) oluşturdu.¹ Sözü edilen bu literatürü oluşturan

¹ Fikret ve sanatı üzerine yapılan inceleme ve monografileri içeren seçilmiş bibliyografya için bk. Köprülüzâde Mehmed Fuad. *Tevfik Fikret ve Ahlakı*. (İstanbul: Kanaat Kitâbhânesi, 1918); Ruşen Eşref. *Tevfik Fikret ve Hayatına Dair Hatıralar*. (İstanbul: Kitâbhâne-i Südi, 1919). Bu eser için ayrıca bk. Ruşen Eşref. *Tevfik Fikret ve Hayatına Dair Hatıralar*. Haz. Songül Taş, (Ankara: Anı Yayıncılık, 2019); Salih Keramet Nigâr. *Fikret'in Hayatı ve Eseri*. (İstanbul: İlhami-Fevzi Matbaası, 1926); Faruk Nafiz Çamlıbel. *Tevfik Fikret, Hayatı ve Eserleri*. (İstanbul: Cumhuriyet Kitaphanesi, 1937); Ahmet Hamdi Tanpınar. *Tevfik Fikret, Hayatı, Şahsiyeti, Şiirleri ve Eserlerinden Seçme Parçalar*. (İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi, 1937); Salih Keramet Nigâr. *İnkılap Şairi Tevfik Fikret'in İzleri*. (İstanbul: Kenan Matbaası, 1943); Murat Uraz. *Tevfik Fikret, Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Şiirleri*. (İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi, 1945); Rıza Tevfik. *Tevfik Fikret, Hayatı-San'atı-Şahsiyeti*. (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1945). Bu kitaba ilişkin ayrıca bk. Rıza Tevfik. *Tevfik Fikret*. Haz. Abdullah Uçman. (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2005); Mehmet Kaplan. *Fikret ve Şiiri*. (İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1946); Kenan Akyüz. *Tevfik Fikret*. (Ankara: Ankara

eserlerin bir bölümü Fikret'in çağdaşları tarafından yazıldıkları ve dolayısıyla da bire bir tanıklığa dayandıkları için ayrıca önemli görüldü.

Bir dönemin yazınsal kaynağı olarak *Servet-i Fünûn* (1891-1944) dergisinin modern Türk edebiyatının oluşumu ve biçimlenmesindeki işlevi edebiyat tarihçileri tarafından sıklıkla söz konusu edildi. Özellikle 7 Şubat 1896 tarihli 256. sayıdan itibaren Recâzâde Mahmûd Ekrem aracılığıyla Fikret'in, *Servet-i Fünûn*'un yazı işlerinin başına getirilişi yeni bir başlangıcın işaret fişeği olarak yorumlandı. Bu yönüyle Edebîyât-ı Cedîde şair ve yazarları *Servet-i Fünûn* dergisinin yalnızca altı yıllık bir zaman diliminde (1896-1901) aktif olarak yer almalarına karşın Türk edebiyatı tarihinin bu önemli dönüşümünde çok etkin rol oynadılar. İmparatorluk başkentinin geleneksel yaşam kültürü içinde belirmeye başlayan modern bireyin bütün sancuları, çelişkileri, melankolik hüzneleri ve ütopyaları *Servet-i Fünûn* dergisi etrafında toplanan genç edipler (Tevfik Fikret, Cenâb Şehâbeddîn, Hâlid Ziyâ, Mehmed Raûf, Ali Ekrem, Hüseyin Sîret, İsmâil Safâ, Ahmed Şuayb, Süleymân Nazîf) tarafından yeni bir bakış, duyuş ve imgeleme dillendirildi. Sözü edilen şair ve yazarlar içinde özellikle Cenâb Şehâbeddîn, Mehmed Raûf ve Hüseyin Câhid'in, Fikret'in şiir sanatına ilişkin kaleme aldıkları yazılar, modern Türk edebiyatına eğilen bilim insanları için eşsiz birer kaynak olageldi.¹

Bugüne değin Fikret'in yaşamına ilişkin eğitimi, öğrenciliği, iş yaşamı (memuriyeti, öğretmenliği ve müdürlüğü), II. Abdülhamid, İttihat

Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1947); İsmail Hikmet Ertaylan. *Tevfik Fikret, Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri*. (İstanbul: T. Emekli Öğretmenler Cemiyeti, 1963); Mehmet Kaplan. *Tevfik Fikret, Devir-Şahsiyet-Eser*. (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1971); İsmail Parlatır. *Edebiyatımızın Zirvesindeki - Tevfik Fikret*. (Ankara: Akçağ Yayınları, 2012); Hasan Akay. *Tevfik Fikret*. (İstanbul: Şule Yayınları, 2015); Beşir Ayvazoğlu. *Fikret "Kendi Cevm Kendi Eflâkimde Kendim Târim"*. (İstanbul: Everest Yayınları, 2019).

¹ Cenâb Şehâbeddîn. "Tevfik Fikret Bey." *Servet-i Fünûn*. 268 (1312): 123-124. *Rübâb-ı Şikeste*'nin yayımlandıktan sonra alınışına ışık tuttuğu için özellikle bu iki yazının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bk. Mehmed Raûf. "Rübâb-ı Şikeste'nin İntişârı Münâsebetiyle: Tevfik Fikret Hayât ve Husûsiyeti." *Servet-i Fünûn*. 465 (1315): 354-358; Hüseyin Câhid. "Edebiyyât-ı Hâzıra: Rübâb-ı Şikeste." *Servet-i Fünûn*. 551 (20 Eylül 1317 / 3 Ekim 1901): 75-78.

[Şah Nefise'nin Tablosu]
 روح حیات بوک فو، حیات ؛
 چنگه صافق آمال و صامت ،
 زودبه .. اورنشال کواره سودا ،
 بر لانا جنوال .
 کول ساهت تکده ناینگه جنت ؛
 ساری پویشل گولنگه برتوش
 آتک پتی ؛
 ساحلریل، انتارییل، سانکلیت
 وریک دیلمش موقه شان پریش
 برتک پتی .
 برسام توه : انتجار بیله مست هودور ،
 بر حسه آلیر شوایق روح رفیک
 شوق و شغلند ؛
 بر د . ص .
 سودا .. بونه خالدر الی نه صفادور ..
 بر نظره حیران ایله بر چیره ساقی
 قارشیده طورونکی .

Fikret'in *Servet-i Fünûn*'da yayımlanan ilk şiiri ("Sanâyi'-i Nefise'den Tablo: Hayrân" başlıklı tablonun altında). M. T. Fikret. *Servet-i Fünûn*. 254 (11 Kânûn-ı Sâni 1311 / 23 Ocak 1896): 312-313. Söz konusu şiir, *Rübâb-ı Şikeste*'de "Bir Levha İçin" başlığıyla yer almaktadır.

yoğun bulutlar altına girip ortalığı karartır kimi de olanca şaşaasıyla bütün kâinatı aydınlatır. Gözleri kamaşan şair perişan bir halde sandalyesinin üzerine düşer. İlham Fikret'in karşısındaki manolya ağacının koyu yeşil yapraklarının arasına saklanarak kanadından attığı ışık okları ile şairin ruhunu nişanlar. Şair biraz daha yaklaşması için ilhama yalvarır, ancak şair gel dedikçe ilham uzaklaşır. Şairin fikri de onu takip eder. Uçuşup dolaştıktan sonra pencerenin kenarına konan ilhamın peşi sıra şairin fikri de nefes nefese gelip ayaklarının önüne düşer. Şair usul usul pencereye ilerler, ilhamı tam kanadından yakalayacağı sırada yüreği çarpar ve sendeler. Buna karşın ilham bir gelir, bir kaçar! Böyle bir kurgudan sonra Fikret, şiirinin oluşumunu aşağıdaki gibi anlatır:

Elhâsıl şî'rimin tahayyül ve tasavvura âid kısmı tamâmen hâzırlanmışdı. Şimdi yalnız ifâde cihetini düşünmekte idim. Ta' kib-i ilhâmda fikrimin, rûhumun nöbet nöbet hâsıl olan heyecânına, sükûnuna göre vezni, kâfiyeyi değiştirmek istiyorum.

*Bu iki üç günde ancak vücûda gelebilirdi. Doğrusu ben irticâl edemem. Hele biraz ihtimâm ile yazmak istediğim manzûmelere bir hayli çalışırım.*¹

Şairin fikrinin, kanatlı ilham perisini kovaladığı bu kurgusal metin, Fikret'in şiiri nasıl algıladığını, şiir yazma sürecinde neler yaşadıklarını okuyucuyla paylaşması yönüyle oldukça önemlidir. Buna göre şairin önce tahayyül veya tasavvuru oluşturduğu sonra onu ifade için beklediği görülür. Öte yandan şairin fikir ve ruhunun ilhamın peşine düşmesiyle baş gösteren heyecan ve sükûn şairin vezin ve kafiye tasarrufuna da kendiliğinden etki etmektedir. Bunların yanı sıra bu yazının en önemli yönü, Fikret'in irticalen yazan bir şair olmadığını vurgulayıp yazmak istediği şiirler üzerinde hayli çalışan bir şair olduğunu vermesiydi.

Fikret'in özgün poetik öyküsü şöyle devam eder: Kalem elinde düşüncelere dalan şair bir kırlangıcın odaya girmesiyle başını kaldırır. İçeriye giren kırlangıcın dışarı çıkması için bütün pencereleri açar, ürkütürek kuşun dışarı çıkmasına çalışır. Şair uzun uğraşları sonunda pes edip yerine oturduktan sonra kuş kendini yine kornişlere, tahtalara, sıvalara vurmaya devam eder, yaklaşık bir saat süren bu arbede zavallı kuşun siyah bir bez parçası gibi kendini yere bırakmasıyla sona erer. Bu bir saat sürecinde şair sadece şu beyti yazabilmiştir:

*Çırpınmada peyinde hevâ-yı visâl ile,
Bî-tâb düşdü hâke piristü-yı fikretim!*

Fikret yukarıda sunduğu kanatlı ilham perisi öyküsünü, *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımladığı manzum bir musâhabede ise benzer imajları kullanarak şöyle dile getirir:

*...Hüner tabiatı zevk-i edeble mezcederek
O mûsikî-i semâvîyi hâsıl etmektedir
Ki rûha, bir bulutun dîş-i ihtizâzında,
Kurur zarîf ü mutarrâ bir âşiyân-ı garâm;
O mûsikâr-ı muhabbet ki târ-ı nâzında
Kanatlı nağmeler eyler perî misâli hurâm.*

¹ Tevfik Fikret. "Manzûme-i Garrâ." *Ma'lûmât*. 30 (8 Eylül 1310 / 20 Eylül 1894): 236-237.

« رباب شکسته » مناسبتیه : توفیق فکرت بک، کوشه اشتغالده .
Tevfik Fikret Bey, auteur du Rëbabî-Chikestë, dans son cabinet de travail.

Rübâb-ı Şikeste münâsebetiyle: Tefvik Fikret Bey, gûşe-i iştigâlinde.
Servet-i Fünûn. 465 (27 Kânûn-ı Sâni 1315 / 8 Şubat 1900): 357.

durulan inşâd sanatkârlığı yerine *Rübâb-ı Şikeste*'yi merkeze aldı ve bu eseri inşâd tarihçesinde önemli bir aşama olarak değerlendirdi. Temsil ve temaşada inşâd sanatkârlığı mesleği üzerinde duran Yahyâ Kemâl, bu yazıda Türkçe hecelere yapılan hürmetsizliğin gülünç bir miras bıraktığını, bunun en esaslı illetlerden biri olduğunu dile getirdi. Acemce anane ve Acem lehçesinden İstanbul lehçesine geçişi *Rübâb-ı Şikeste* üzerinden yorumlayarak şunları ekledi:

Rûh ve lehçe huzûzunu İrânî şiiirden alan eski şiirimize hâs bir inşâd vardı. Daha doğrusu onda da Acemce an'anesini güderdik. Gazel, kasîde Acem lehçesiyle okunur. Rübâb-ı Şikeste'den sonra nazımda İstanbul lehçesini duyduk; ahengin bütün mihanîki değişti; o inkılâbdan beri hepimizde iklimi bir tahassüs, iklimi bir lehçe ihtiyacı var. Lâkin şiirin sadâları henüz tenevvü' edemedi; şiirin her nev'inin mükemmel nümûneleri olmayınca zâten tenevvü' edemez.¹

Fikret'in şiir sanatı çerçevesinde bütün bilim insanlarının birleştikleri noktalardan biri de şiiri düzyazıya yaklaştırmasıydı. Bu üslup çok tabii olarak estetik düzyazının (style artiste) mimarlarından biri olan Hâlid Ziyâ'nın gözünden kaçmamış ve sözü edilen bu üslubu "nesr-i manzûm" diye adlandırmıştı. Hâlid Ziyâ "Bir Bedîa-i San'at" adlı yazısında, kendisi gibi dergideki arkadaşlarının da şiir sanatında Fikret'in bu becerisine bir anlam veremediklerini, şaşırarak büyük bir hayret nidasıyla birbirlerinin yüzüne bakıp "Nasıl yapıyor?" diye sorduklarını, bu soru karşısında Hüseyin Câhid'in gülerek önüne baktığını, Mehmed Raûf'un gözlüklerinin altında donduğunu ancak herhangi bir cevabın gelmediğini aktardıktan sonra şunları söyledi:

İşte bunlar böyle yapılıyor; fakat bu nazm-ı Osmânî altı asırlık nazm-ı Osmânî iken, bunlar yapılmamış, nazım böyle bir edâ-yı tabîi kesb etmemiş, altı yüz senenin mücâhedât-ı edebîyesi bu nesr-i manzûmu vücûda getirememişti. Başka şeyler için ne derlerse desinler, fakat Tefvik Fikret'in nesr-i manzûmu yalnız onundur; bunu anlamak için kâfiyeleri saklamak üzere mısra'ları mütevâliyen, yek-diğerine merbûtan yazınız, bu bir nesirdir. Başka hiç bir şey değil; hem nasıl bir nesir; acaba böyle bir nesir yazmak kime nasîb olacak?

Bizde bu hâle gelmek için altı yüz sene bekleyen nazım Fransızlarda iki misli zamân beklemiş idi, nihâyet bugün bizde Tefvik Fikret'in yaptığı şeyi orada ilk önce François Coppée yaptı.²

¹ Yahyâ Kemal. Edebiyâta Dâir. (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 1990), 245.

² Hâlid Ziyâ. "Bir Bedîa-i San'at." *Servet-i Fünûn*. 381 (18 Haziran 1314 / 30 Haziran 1898): 263.

Servet-i Fünûn. 536 (7 Haziran 1317 / 20 Haziran 1901): 243.

Rübâb-ı Şikeste toplam dört baskı yapmıştı. Üçüncü baskısı, ilk baskısından on yıl sonra 1910 yılında yapıldı. Onu bir yıl sonra dördüncü baskı (1911) takip etti. *Rübâb-ı Şikeste*'nin dört baskısına bütüncül olarak bakıldığında ilk iki baskı ile son iki baskı arasındaki farklılıklar (sayfa sayıları ve numaraları, içerdikleri şiirler, baskı kaliteleri) hemen kendini belli eder. *Rübâb-ı Şikeste*'nin ilk iki baskısı 363 sayfa iken üçüncü baskısı 411 ve dördüncü baskı 427 sayfadır. Son iki baskıda en önemli değişikliklerden biri hiç şüphesiz Fikret'in 1900-1908 yılları arasında yazdığı dilden dile dolaşan şiirlerinin *Rübâb-ı Şikeste*'ye girmesiydi. Öte yandan Fikret'in üçüncü baskıda vasf-ı terkîbî yapıları için iki kelimenin

Birehne sîne ve sâid birehne sâk-u-seriyn,

dizesi hemen hemen bütün neşirlerde

Bürehne-sîne vü sâid, bürehne-sâk u serîn,

Bürehne sîne vü sâid, bürehne sâk u serîn,

biçimlerinden biri yeğlenmiş olarak yer almaktadır. Ele alınan dizede “seriyn”, “serîn”, “serin” biçimlerinde tespit edilen kelimenin “sürîn” olması gerektiğini düşünüyorum. Dizenin kelime kadrosu (*cem’iyyet-i elfâz*) göz önünde bulundurulduğunda sîne (göğüs), sâid (kol), sâk (baldır) kelimelerinin ardından gelmesi gereken hiç şüphesiz *sürîn* (kalça) kelimesidir. Günümüze değin yayımlanan pek çok neşirde işaret edilen kelimenin yanlış olarak tespit edildiği görülmektedir. Neşirlerin sözlük bölümleri veya dil içi çevirileri de ilgili kelimenin yanlış okunup anlamlandırıldığını bize göstermektedir. Bu bağlamda dize

*Bürehne sîne vü sâid, bürehne sâk u sürîn,*¹

diye tespit edilip

Çıplak sine ve kol, çıplak baldır ve kalça,

diye de dil içi çevirisi yapılabilir. Ayrıca kelimenin *sürîn* olarak okunması gerektiğini (kafiyeler göz önünde bulundurulduğunda) hemen üstteki

Bir câme-hâb-ı rebûide bir ten-i şürîn

dizesi açık olarak göstermektedir. Görülüyor ki 1945 yılında basılan bir kitaptaki bir yanlış, zincirleme olarak günümüze kadar ulaşabilmekte ve

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014); Tefik Fikret. *Kırık Saz*. Haz. Ahmet Muhip Dıranas. (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1975); Tefik Fikret. *Hayatı ve Toplu Şiirleri*. (İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2007).

¹ Osmanlı Türkçesinde bürehne-pâ (yalın ayak), bürehne-ser (başı kabak), bürehne-sîne (bağrı açık), bürehne-sâk (baldır çıplak) gibi vasf-ı terkîbiler sık sık kullanılmalarına karşın bu dizedeki iki “bürehne”nin vasf-ı terkîbî içinde değil bu söz dizimi bağlamında isim cümlelerinin birer yüklemi olarak kullanıldıklarını düşünüyorum. Zira hemen altındaki dize de (*Pürehne ser-tâ-pâ*) bunu açık olarak teyit etmektedir.

üzülerek belirtmeliyim ki yakın zamanlarda yayımlanan neşirlerde bile halen yer bulabilmektedir. Dikkat çekilen dizenin Kenan Akyüz ve Mehmet Kaplan’ın mükemmel Tefik Fikret monografilerinde doğru olarak okunduğunu özellikle belirtmeliyim.¹ 1945 neşirinde dikkate çarpan yanlış okuma örneklerinden biri de “Hayâl-i Hod-bîn” şiirindeki

Peyinde cism-i girânımla eylerim pür tâb.

olarak tespit edilen dizedir. Bu dizenin günümüze değin yayımlanmış *Rübâb-ı Şikeste* neşirlerinin pek çoğunda

Peyinde cism-i girânımla eylerim pür-tâb.

diye tespit edildiği görülüyor. Öte yandan kimi neşirlerin sözlüklerinde “pür-tâb” a karşılık “güçlü” anlamının verildiğini de belirtmeliyim. Oysa dizeyi ören sağlam mantıksal doku düşünüldüğünde kelimenin pür-tâb değil “pertâb eylemek” (fırlamak, atılmak, sıçramak) olduğu kolayca görülebilir. Bu nedenle işaret edilen dize

Peyinde cism-i girânımla eylerim pertâb.

biçiminde okunmalı ve dizeye bu bağlam göz önünde bulundurularak anlam verilmelidir. Kelimelerin anlamları üzerinde uzun uzadıya kafa yormamak, daha önceki neşirlerin tercihlerini hemen kabul edivermek ve dizelerin dil içi çevirileri üzerinde yeterince durmamaktan kaynaklanan bu tür yanlış okumalarla *Rübâb-ı Şikeste* neşirlerinde karşılaşmanın pek olası olduğunu söylemeliyim.

1945 neşirinin yanısıra *Rübâb-ı Şikeste* neşirlerinde görülen zincirleme yanlışların diğer iki önemli kaynağı Fahri Uzun neşri (1962) ve Asım Bezirci neşriydi (1984). Çok gariptir ki 1945 neşirinde “Berf-i Zerîn” şiirinin doğru okunan bir dizesi

Beyâz-ı berfi sevâd-ı leyâle mezcediniz:

Uzun ve Bezirci neşirlerinde

¹ Bk. Kenan Akyüz. *Tefik Fikret*, 174; Mehmet Kaplan. *Tefik Fikret, Devir-Şahsiyet-Eser*, 203.

Beyâz berfi sevâd-ı leyâle mezcediniz:

biçiminde yazıya geçirilmişti. Söz konusu dizeye bakıldığında 1945 neşrinin dil içi çevirisini “Karın beyazını gecenin siyahına karıştırdınız” diye karşılamak mümkündür. Uzun ve Bezirci neşirlerinin dil içi çevirisi ise “Beyaz karı gecenin siyahına karıştırdınız” diye yapılabilir. İlk bakıldığında bu iki dil içi çeviride bir fark yokmuş gibi görünse de şiirin anlam bütünlüğü ile Fikret’in dili kullanma üslubu göz önünde bulundurulduğunda 1945 neşrinin tespitinin doğru olduğu hemen anlaşılır. Çünkü “Berf-i Zerrîn”, bir ressamın paletindeki boyaları (karın beyazı ile gecenin siyahı) karıştırması ve soğuk bir kış tablosu oluşturması imajı üzerine kurulmuştu. Bu yönüyle bir metinde bulunması lazım gelen bağdaşıklık ve tutarlılık ilkeleri, Fikret’in bu şiirinde de (diğer şiirlerinde de görülen sağlam mantıksal doku gibi) güçlü bir biçimde görülmektedir. Bu tespitin doğru olduğu ayrıca *Rübâb-ı Şikeste*’nin birinci ve ikinci baskılarına bakılarak da kanıtlanabilir. Bu şiirde okuyucularının dizeyi doğru okuyabilmeleri için Fikret’in “beyâz” ve “berf” kelimelerinin arasına izafet kesresi koyduğu görülmüyor.

بیاضِ برفی سوادِ لیاله مزج ایدیکنز ،
بورنک سرد ایله منظور اولوردی وجه سما ؛

Bu izafet kesresinin üçüncü ve dördüncü baskılarda yer almadığını belirtmeliyim. Edebî eserlerin eleştirel metin neşirlerinin (eski veya modern) önemi ve gerekliliği burada bir kez daha kendini gösteriyor.¹ Günümüzde

¹ Son zamanlarda başarılı eleştirel metin neşirleri yayımlandı. Söz konusu neşirler için bk. Ahmet Hamdi Tanpınar. *Huzur (Eleştirel Basım)*. Haz. Handan İnci, Yücel Demirel. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001); Ahmet Hâşim. *Piyâle, Eleştirel Basım*. Haz. M. Fatih Andı-Nuri Sağlam. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010); Ahmet Hâşim. *Göl Saatleri, Eleştirel Basım*. Haz. M. Fatih Andı-Nuri Sağlam. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010); Ahmet Hâşim. *Gurebâhâne-i Laklakan, Eleştirel Basım*. Haz. Nâzım Hikmet Polat. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011); Ahmet Hâşim. *Bize Göre ve Bir Seyahatin Nottarı, Eleştirel Basım*. Haz. Nuri Sağlam-M. Fatih Andı. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011); Ahmet Hâşim. *Frankfurt Seyahatnamesi, Eleştirel Basım*. Haz. Nuri Sağlam-M. Fatih Andı. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010); Rezaizade Mahmut Ekrem.

kullanılan kimi *Rübâb-ı Şikeste* neşirleri, bu dizeyi Uzun ve Bezirci neşirlerinin doğrultusunda kabul etmiş ve metinlerini bu çerçevede kurmuşlardı. Asım Bezirci’nin *Rübâb-ı Şikeste* neşri üzerine Nurullah Çetin bir yazı kaleme almış, Bezirci’nin neşrinde var olan bazı yanlış okuma ve eksikliklere dikkat çekmişti:

Kuşkusuz, Fikret’in şiirlerini yeni Türk harflerine aktarıp açıklamalarıyla birlikte genç kuşağa sunmak önemli bir çalışmadır. Üstelik bu tür eserler üzerinde yapılacak çalışmalar da büyük bir titizlik istemektedir. Ancak, genellikle üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin ve Teyfik Fikret severlerinin el altında tutup yararlanmaya çalıştıkları bu eserin hazırlanması sırasında pek çok eksiklik ve dikkatsizlikten kaynaklanan yanlış okumaların bulunduğunu üzülenlikle tespit etmiş oluyoruz. Bu kısa yazımızda bunları düzeltmenin bu yorucu ve emek ürünü çalışmaya bir katkısı olur; düşüncesindeyiz.¹

Son zamanlarda yayımlanan *Rübâb-ı Şikeste* neşirlerine bakıldığında Çetin’in imlediği eksikliklerin dışında da pek çok yanlış okumanın, varlıklarını halen sürdürdüğü anlaşılıyor.

Sözünü ettiğimiz ilk neşirlerin kimi hatalı tespitlerinin dışında bütün olarak *Rübâb-ı Şikeste* neşirlerine bakıldığında ise sıklıkla karşılaşılan okuma yanlışlıkları, vezin bilgisi eksikliğine, özellikle med (imâle-i memdûde) hecelerinde yapılan gereksiz izafet kesrelerine dayanıyor. Sözgelimi “Rakibe” şiirinde

Latîf-i lükneti bir tufl-ı hande-mu tâdın

...

Fasîh-i gızzatı bir suhre-kâr-ı üstâdın

biçiminde okunan dizeler, “latîf”, “fasîh”, “suhre-kâr” kelimelerinde med olduğu ve “latîf lüknet”, “fasîh gızzat”, “suhre-kâr üstâd” kelime gruplarının Türkçe kurulmuş birer sıfat tamlaması olduğu göz önünde

Araba Sevdası, Eleştirel Basım. Haz. Fatih Altuğ. (İstanbul: İletişim, 2015); Halit Ziya Uşaklıgil. *Mai ve Siyah, Eleştirel Basım*. Haz. Seval Şahin. (İstanbul: İletişim, 2018).

¹ Nurullah Çetin. “Değerlendirmeler” *Türk Dili*. 470 (1991): 118.

Rübâb-ı Şikeste Baskılarının Simgeleri (Sigla)

- RŞ₁ Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. (İstanbul: Âlem Matbaası, 24 Kânûn-ı Sâni 1315 / 5 Şubat 1900).
- RŞ₂ Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. (İstanbul: Âlem Matbaası, 15 Mart 1316 / 28 Mart 1900).
- RŞ₃ Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. (İstanbul: Tanîn Matbaası, 1326 / 1910).
- RŞ₄ Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. (İstanbul: Tanîn Matbaası, 1327 / 1911).

Sürelî Yayınların Simgeleri (Sigla)

Rübâb-ı Şikeste

- SF₄₅₁ Tevfik Fikret. “Bir Mukaddime” *Servet-i Fünûn*. 451 (21 Teşrîn-i Evvel 1315 / 2 Kasım 1899): 134.
- İ₃₂ Tevfik Fikret. “Bir Mukaddime” *İrtikâ*. 32 (22 Teşrîn-i Evvel 1315 / 3 Kasım 1899): 167.
- SF₃₄₁ T. Fikret. “Hayâl-Hakikat” *Servet-i Fünûn*. 341 (11 Eylül 1313 / 23 Eylül 1897): 38-39.
- SF₃₇₅ Tevfik Fikret. “Zekâ” *Servet-i Fünûn*. 375 (7 Mayıs 1314 / 19 Mayıs 1898): 167.
- SF₄₂₈ Tevfik Fikret. “Balıkçılar” *Servet-i Fünûn*. 428 (13 Mayıs 1315 / 25 Mayıs 1899): 183-184.
- İ₁₁ Tevfik Fikret. “Balıkçılar” *İrtikâ*. 11 (14 Mayıs 1315 / 26 Mayıs 1899): 45.
- SF₃₆₈ Tevfik Fikret. “Nesrîn” *Servet-i Fünûn*. 368 (19 Mart 1314 / 31 Mart 1898): 50-51.
- SF₃₀₁ T. Fikret. “Sezâ” *Servet-i Fünûn*. 301 (5 Kânûn-ı evvel 1312 / 17 Aralık 1896): 38-39.
- SF₂₅₇ M. T. Fikret. “Hasta Çocuk” *Servet-i Fünûn*. 257 (1 Şubat 1311 / 13 Şubat 1896): 354.
- SF₂₇₅ T. Fikret. “Tecdid-i İzdivâc” *Servet-i Fünûn*. 275 (6 Haziran 1312 / 18 Haziran 1896): 229-230.
- SF₃₁₃ T. Fikret. “Küçük Âile” *Servet-i Fünûn*. 313 (27 Şubat 1312 / 11 Mart 1897): 7.
- Mt₃₃ T. Fikret. “Küçük Âile” *Mütâlaa*. 33 (11 Mart 1312 / 23 Mart 1896): 1.
- SF₃₂₁ T. Fikret. “Ken’ân” *Servet-i Fünûn*. 321 (24 Nisan 1313 / 6 Mayıs 1897): 138.

- SF_{NM} Tevfik Fikret. "Hasan'ın Gazâsı" *Servet-i Fünûn Nüsha-i Mümtâze*. (İstanbul: Âlem Matbaası, 1313): 149-158.
- SF₃₈₆ Tevfik Fikret. "Kamîs-i Yûsuf" *Servet-i Fünûn*. 386 (23 Temmuz 1314 / 4 Ağustos 1898): 343.
- ME₁₁ Tevfik Fikret. "Kamîs-i Yûsuf" *Mecmûa-i Edebiyye*. 11 (21 Kânûn-ı Evvel 1316 / 3 Ocak 1901): 86.
- HF₄ Mehmed Tevfik. "Vâlide" *Hazîne-i Fünûn*. 4 (21 Temmuz 1310 / 2 Ağustos 1894): 25-26.
- SF₂₇₉ T. Fikret. "Vâlide" *Servet-i Fünûn*. 279 (4 Temmuz 1312 / 16 Temmuz 1896): 292.
- MI₄₄ T. Fikret. "Vâlide" *Ma'lûmât*. 44 (11 Temmuz 1312 / 23 Temmuz 1896): 982.
- SF₃₆₅ Tevfik Fikret. "Verin Zavallılara!" *Servet-i Fünûn*. 365 (26 Şubat 1313 / 10 Mart 1898): 4.
- SF₃₅₉ Tevfik Fikret. "Ramazân Sadakası" *Servet-i Fünûn*. 359 (15 Kanûn-ı Sâni 1313 / 27 Ocak 1898): 322.
- ME₁₀ Tevfik Fikret. "Ramazân Sadakası" *Mecmûa-i Edebiyye*. 10 (14 Kânûn-ı Evvel 1316 / 27 Aralık 1900): 75-76.
- SF₃₇₁ Tevfik Fikret. "Sahâyif-i Hayâtımdan" *Servet-i Fünûn*. 371 (9 Nisan 1314 / 21 Nisan 1898): 102-103.
- SF₄₃₀ Tevfik Fikret. "Tefelsüf" *Servet-i Fünûn*. 430 (27 Mayıs 1315 / 8 Haziran 1899): 215.
- İ₁₃ Tevfik Fikret. "Tefelsüf" *İrtikâ*. 13 (28 Mayıs 1315 / 9 Haziran 1899): 50.
- SF₃₃₂ T. Fikret. "Resim Yaparken" *Servet-i Fünûn*. 332 (10 Temmuz 1313 / 22 Temmuz 1897): 311.
- SF₂₉₃ T. Fikret. "Tefekkür" *Servet-i Fünûn*. 293 (10 Teşrîn-i Evvel 1312 / 22 Ekim 1896): 103.
- Mt₂₉ T. Fikret. "Belki.. Hayır!.." *Mütâlaa*. 29 (4 Şubat 1312 / 16 Şubat 1897): 1.
- SF₄₁₃ Tevfik Fikret. "Belki, Hayır!.." *Servet-i Fünûn*. 413 (28 Kânûn-ı Sâni 1314 / 9 Şubat 1899): 356-357.
- SF₂₉₅ T. Fikret. "Âşiyân-ı Dil" *Servet-i Fünûn*. 295 (24 Teşrîn-i Evvel 1312 / 5 Kasım 1896): 135.
- SF₃₂₉ T. Fikret. "Kendi Kendime:" *Servet-i Fünûn*. 329 (19 Haziran 1313 / 1 Temmuz 1897): 262.
- SF₂₉₉ T. Fikret. "Rûh-ı Eş'ârım" *Servet-i Fünûn*. 299 (21 Teşrîn-i Sâni 1312 / 3 Aralık 1896): 199.
- SF₄₀₄ Tevfik Fikret. "Derd-i Nihân" *Servet-i Fünûn*. 404 (26 Teşrîn-i Sâni 1314 / 8 Aralık 1898): 211.

- Ms₁₀ Tevfik Fikret*. "Ulviyyâtdan" *Mîrsâd*. 10 (16 Mayıs 1307 / 28 Mayıs 1891): 74.
- SF₂₇₃ T. Fikret. "Eş'âr-ı Muhabbetden:" *Servet-i Fünûn*. 273 (23 Mayıs 1312 / 4 Haziran 1896): 198.
- MI₃₂ Mehmed Fikret. "Muhabbet-i Şâirâne" *Ma'lûmât*. 32 (22 Eylül 1310 / 4 Ekim 1894): 250.
- SF₂₆₁ M. T. Fikret. "Terennüm" *Servet-i Fünûn*. 261 (29 Şubat 1311 / 12 Mart 1896): 5.
- SF₂₉₇ T. Fikret. "Şükûfe-i Yâr" *Servet-i Fünûn*. 297 (7 Teşrîn-i Sâni 1312 / 19 Kasım 1896): 164-165.
- SF₂₆₀ M. T. Fikret. "Sevdâ-yı Şi'r" *Servet-i Fünûn*. 260 (22 Şubat 1311 / 5 Mart 1896): 403.
- P₆ M. T. Fikret. "Sevdâ-yı Şi'r" *Pul Mecmûası*. 6 (28 Kânûn-ı Evvel 1313 / 9 Ocak 1898): 85.
- Mr₁₈₁ Mehmed Fikret. "Hücre-i Şâir" *Maârif*. 181 (27 Nisan 1311 / 9 Mayıs 1895): 193.
- P₃ T. Fikret. "Hücre-i Şâir" *Pul Mecmûası*. 3 (19 Teşrîn-i Evvel 1313 / 31 Ekim 1897): 39.
- SF₂₅₇ M. T. Fikret. "Hâşâ" *Servet-i Fünûn*. 257 (1 Şubat 1311 / 13 Şubat 1896): 361.
- Mr₁₈₄ Mehmed Fikret. "Nijâd'a:" *Maârif*. 184 (18 Mayıs 1311 / 30 Mayıs 1895): 221.
- HF₂ Mehmed Tevfik. "Ey Kız!" *Hazîne-i Fünûn*. 2 (8 Temmuz 1309 / 20 Temmuz 1893): 14.
- SF₂₅₄ M. T. Fikret. *Servet-i Fünûn*. 254 (11 Kânûn-ı Sâni 1311 / 23 Ocak 1896): 313. ["Sanâyi'-i Nefise'den Tablo: Hayrân" başlıklı tablonun altında. *Rübâb-ı Şikeste*'de "Bir Levha İçin" başlığıyla].
- SF₂₆₅ T. Fikret. "Bir Yaz Levhası" *Servet-i Fünûn*. 265 (28 Mart 1312 / 9 Nisan 1896): 72.
- Mr₁ Mehmed Fikret. "Hayâl-i Zâir" *Maârif*. 1 (30 Teşrîn-i Evvel 1311 / 11 Kasım 1895): 1-2.
- SF₂₉₆ T. Fikret. "Nakş-ı Nâzenîn" *Servet-i Fünûn*. 296 (31 Teşrîn-i Evvel 1312 / 12 Kasım 1896): 150.
- SF₄₄₈ Es'ad Necib. "Bir Tablo İçin" *Servet-i Fünûn*. 448 (30 Eylül 1315 / 12 Ekim 1899): 83.
- İ₂₉ Es'ad Necib. "Bir Tablo İçin" *İrtikâ*. 29 (1 Teşrîn-i Evvel 1315 / 13 Ekim 1899): 115.

* İmzasız.

- Mk₄₇ T. Fikret. “Eski Bir Nağme” *Mekteb.* 47 (8 Ağustos 1312 / 20 Ağustos 1896): 738.
- SF₄₄₃ Es’ad Necîb. “Senin Yerinde...” *Servet-i Fünûn.* 443 (26 Ağustos 1315 / 7 Eylül 1899): 7.
- Mt₄₉ Tevfik Fikret. “Neş’esiz” *Mütâlaa.* 49 (1 Temmuz 1313 / 13 Temmuz 1897): 1.
- MI₉₁ Tevfik Fikret. “Neş’esiz” *Ma’lûmât.* 91 (10 Temmuz 1313 / 22 Temmuz 1897): 847.
- SF₃₉₉ Es’ad Necîb. “Giry-e Hüsrân” *Servet-i Fünûn.* 399 (22 Teşrîn-i Evvel 1314 / 3 Kasım 1898): 134.
- Mk₆₈ T. Fikret. “Bir Çehre ki!..” *Mekteb.* 68 (2 Kânûn-ı Sâni 1313 / 14 Ocak 1898): 1065.
- MI₃₅₋₃₆ T. Fikret. “Bahâr-ı Terâne-dâr” *Ma’lûmât.* 35-36 (2 Mayıs 1311 / 14 Mayıs 1895): 762.
- SF₂₆₉ T. Fikret. “Bahâr-ı Terâne-dâr” *Servet-i Fünûn.* 269 (25 Nisan 1312 / 7 Mayıs 1896): 129.
- HF₂ T. Fikret. “Bahâr-ı Terâne-dâr” *Hazîne-i Fünûn.* 2 (2 Mayıs 1312 / 14 Mayıs 1896): 2.
- MI₂₇ Mehmed Tevfik. “Ey Yâr-ı Nagam-kâr!” *Ma’lûmât.* 27 (18 Ağustos 1310 / 30 Ağustos 1894): 211.
- HF₄₅ T. Fikret. “Ey Yâr-ı Nagam-kâr!” *Hazîne-i Fünûn.* 45 (28 Mart 1312 / 9 Nisan 1896): 463-464.

Sürelî Yayınlar

A	Âşiyân
HF	Hazîne-i Fünûn
İ	İrtikâ
ME	Mecmûa-i Edebiyye
Mk	Mekteb
MI	Ma’lûmât
Mr	Maârif
Ms	Mirsâd
Mt	Mütâlaa
P	Pul
SF	Servet-i Fünûn
Ş	Şehbâl
T	Tanîn
Tr	Tirâje

Bibliyografya

- A. Kadir. *Bugünün Diliyle Tevfik Fikret.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.
- Ahmet Hâşim. *Piyâle, Eleştirel Basım.* Haz. M. Fatih Andı-Nuri Sağlam. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.
- Ahmet Hâşim. *Göl Saatleri, Eleştirel Basım.* Haz. M. Fatih Andı-Nuri Sağlam. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.
- Ahmet Hâşim^a. *Gurebâhâne-i Laklakân, Eleştirel Basım.* Haz. Nâzım Hikmet Polat. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.
- Ahmet Hâşim^b. *Bize Göre ve Bir Seyahatin Notları, Eleştirel Basım.* Haz. Nuri Sağlam-M. Fatih Andı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.
- Ahmet Hâşim. *Frankfurt Seyahatnamesi, Eleştirel Basım.* Haz. Nuri Sağlam-M. Fatih Andı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.
- Ahmet Rasim. “Tekâmül ve Terakkî.” *Ma’lûmât.* 135 (3 Haziran 1898): 140.
- Akay, Hasan. *Tevfik Fikret.* İstanbul: Şule Yayınları, 2015.
- Akay, Hasan. “Mâî Deniz”in Siyah Yüzü.” *Bir Muhalif Kimlik Tevfik Fikret.* Haz. Bengisu Rona, Zafer Toprak. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007.
- Akgül, Alphan. “Fuat Köprülü’nün Tevfik Fikret Eleştirileri.” *Karadeniz Araştırmaları.* 36 (2013): 277-286.
- Akpınar, Soner. “Tevfik Fikret’in Şiirlerinde ‘Titreme’ İmgesi.” *Türkbilig.* 25 (2013): 75-86.
- Akyıldız, Hülya Bayrak. “Tevfik Fikret’in Şiiri ve Psikolojik Portresi Üzerine.” *Ölümünün 100. Yılında Tevfik Fikret.* Ed. Özcan Bayrak. İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.
- Akyüz, Kenan. *Tevfik Fikret.* Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1947.
- Arslan, Çetin. *İrtikâ Mecmuası (İnceleme ve Edebiyatla İlgili Metinler).* Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2000.

- Atasoy, Faysal Okan. "Metin Yayınlarında Noktalama Üzerine." *Türk Dilleri Araştırmaları*. 23. 2 (2013): 135-162.
- Atay, Selçuk. *Tevfik Fikret, Göstergibilimsel Bir Okuma Denemesi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2019.
- Aydoğan, M. Selçuk. *İrtikâ Dergisinin 101-251. Sayılarının İncelenmesi (Derginin Sistematik İndeksi)*. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2001.
- Ayvazoğlu, Beşir. *Yahya Kemal, "Eve Dönen Adam" Ansiklopedik Biyografi*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2008.
- Ayvazoğlu, Beşir. *Fikret "Kendi Cevvim Kendi Eflâkimde Kendim Tâirim"*. İstanbul: Everest Yayınları, 2019.
- Balık, Macit. "Sühâ ve Pervîn'de Narsist Kimliğin Görünümleri." *Ölümünün 100. Yılında Tevfik Fikret*. Ed. Özcan Bayrak. İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.
- Bayrak, M. Orhan. *Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü (1831-1993)*. İstanbul: Küll Yayınları, 1994.
- Bayrak, Özcan. *Tevfik Fikret'in Şiirinde Mekân ve Algı*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2013.
- Bayrak, Özcan. "Tevfik Fikret'in Şiirinde Eşik Mekânlar." *Ölümünün 100. Yılında Tevfik Fikret*. Ed. Özcan Bayrak. İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.
- Beyatlı, Yahya Kemal. *Edebiyâta Dâir*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 1990.
- Binark, Naile, Arslanbek, Saide. *Tanzimattan Bugüne Türk Yazı Hayatında Takma Adlar İndeksi*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları, 1971.
- Beyatlı, Yahya Kemal. *Çocukluğum, Gençliğim, Siyâsî ve Edebî Hatıralarım*. İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 2012.
- Beyatlı, Yahya Kemal. *Siyâsî ve Edebî Portreler*. İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 2010.
- Bostancı, Kahraman. "Servet-i Fünun Duyarlılığını Yansıtan Bir Mecmua: Âşiyân ve Dizini." *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*. 2. 4. (2010): 199-229.
- Bölükbaşı, Rıza Tevfik. "Sanatta Subjektivizm ve Tevfik Fikret'in Şiiri." *Tevfik Fikret, Düşünce Dergisi, Nüsha-i Mahsûsa, 1918*. Haz. Seval Şahin. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2005.
- Cenâb Şehâbeddin. "Tevfik Fikret Bey." *Servet-i Fünun*. 268 (1312): 123-124.
- Cenab Şehâbeddin. "Tevfik Fikret." *Tevfik Fikret, Düşünce Dergisi, Nüsha-i Mahsûsa, 1918*. Haz. Seval Şahin. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2005.

- Ceylan, Harun. *Malumat Mecmuası (25-50. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2008.
- Çamlıbel, Faruk Nafiz. *Tevfik Fikret, Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitaphanesi, 1937.
- Çetin, Nurullah. "Değerlendirmeler." *Türk Dili*. 470 (1991): 118.
- Düşünce Dergisi, Nüsha-i Mahsûsa, 1918 Tevfik Fikret*. Haz. Seval Şahin. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2005.
- Enginün, İnci. Kerman, Zeynep. *Yeni Türk Edebiyatı Metinleri 3. Nesir 1 (1860-1923)*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2011.
- Enginün, İnci. Kerman, Zeynep. *Yeni Türk Edebiyatı Metinleri 4 Eser Tanıtma ve Önsözler (1860-1923)*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2011.
- Erbay, Erdoğan. *Maârif Mecmuası -Tafsilli Fihrist ve Bütün Şiirler-*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1991.
- Erdal, Derviş. *Hazine-i Fünun Dergisi (3. Yıl, 27-52. Sayılar)*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2008.
- Ertaylan, İsmail Hikmet. *Tevfik Fikret, Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri*. İstanbul: T. Emekli Öğretmenler Cemiyeti, 1963.
- Ertaylan^a, İsmail Hikmet. *Tevfik Fikret Ma'lûmât'da*. İstanbul: Tevfik Fikret Derneği Yayınları, 1965.
- Ertaylan^b, İsmail Hikmet. *Tevfik Fikret Mirsad'da*. İstanbul: Tevfik Fikret Derneği Yayınları, 1965.
- Gökalp, İ. Seval. *Hazine-i Fünun Dergisi (27-52. Sayılar)*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2003.
- Gülendam, Ramazan. "Yağmur'u Bir Siyasî Şiir Olarak Okuma Denemesi." *Ölümünün 100. Yılında Tevfik Fikret*. Ed. Özcan Bayrak. İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.
- Hisar, Abdülhak Şinasi. *Kitaplar ve Muharrirler I Mütareke Dönemi Edebiyatı*. Haz. Necmettin Turinay. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- Hisar, Abdülhak Şinasi. *Geçmiş Zaman Edipleri*. Haz. Necmettin Turinay. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013.
- Hisar, Abdülhak Şinasi. *Kitaplar ve Muharrirler III. Romana Dair Bazı Hakikatler (1943-1963)*. Haz. Necmettin Turinay. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2009.
- Hüseyin Câhid. "Edebiyyât-ı Hâzıra, Rübâb-ı Şikeste." *Servet-i Fünun*. 551 (20 Eylül 1317 / 3 Ekim 1901): 75-78.
- İlyâs Mâcid. *İnşâd ve Hitâbet*. Kostantniyye: Resimli Kitap Matbaası, 1330.
- İslamoğlu, Oğuzhan Davut. *Mütâlaa Mecmuası Tahlîli Fihrist, İnceleme, Metinler*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2000.

- Kalfa, Mahir. *Başlangıçtan Günümüze Türkçede Noktalama*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2018.
- Kaloğulları, Hüseyin. *Malûmat Mecmuası (51-75. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2008.
- Kaplan, Mehmet. *Şiir Tahlilleri I Tanzimattan Cumhuriyete*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1994.
- Kaplan, Mehmet. "Tevfik Fikret'te Pitoresk." *Edebiyatımızın Bahçesinde Dolaşırken*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2007.
- Kaplan, Mehmet. *Fikret ve Şiiri*. İstanbul: Türkiye Yayınevi, 1946.
- Kaplan, Mehmet. *Tevfik Fikret, Devir-Şahsiyet-Eser*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1971.
- Karoğlu, İlyas. *Tanın Gazetesi İnceleme ve Seçilmiş Metinler (1-300 Sayılar)*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2011.
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri. *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2010.
- Karpuz, Hacı Ömer. *Hazine-i Fünûn Mecmuası (İnceleme-Fihrist-Metinler)*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1986.
- Koçak, Orhan. "Kaptırılmış İdeal: Mai ve Siyah Üzerine Psikanalitik Bir Deneme." *Toplum ve Bilim*. 70 (1996): 94-152.
- Korkmaz, Ferhat. *Başlangıcından Cumhuriyete Yeni Türk Şiirinde Melankoli*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2018.
- Korkmaz, Ramazan. "Servet-i Fünun Topluluğu (1876-1901)." *Türk Edebiyat Tarihi 3*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006.
- Köprülüzâde Mehmed Fuad. *Tevfik Fikret ve Ahlakı*. İstanbul: Kanaat Kitâbhânesi, 1918.
- Memet Fuat. *Tevfik Fikret*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003.
- Mehmed Raûf. "Rübâb-ı Şikeste'nin İntişârı Münâsebetiyle: Tevfik Fikret Hayât ve Husûsiyyeti." *Servet-i Fünûn*. 465 (1315): 354-358.
- Mehmet Rauf. *Edebî Hatıralar*. Haz. Mehmet Törenek. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2008.
- Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi*. Haz. M. Fâtiâ Andı, Yılmaz Taşçıoğlu, Hüseyin Yorulmaz. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1999.
- Muallim Nûsha-i Mahsûsa*. 14 (1 Eylül 1333 / 1 Eylül 1917): 518-519.
- Muallim Tevfik Fikret Özel Sayısı*. Haz. Bahanur Garan Gökşen. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2015.
- Nigâr, Salih Keramet. *Fikret'in Hayatı ve Eseri*. İstanbul: İlhami-Fevzi Matbaası, 1926.

- Nigâr, Salih Keramet. *Tevfik Fikret İnkılâp Şâirinin İzleri*. İstanbul: Kenan Basımevi, 1942.
- Okay, Orhan. "Tevfik Fikret ve Şiir Sanatı." *Sanat ve Edebiyat Yazıları*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1990.
- Özansoy, Halit Fahri. *Edebiyatçılar Geçiyor*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016.
- Ölmez, Ahmet. *Şehbal Mecmuası (İnceleme ve Edebiyatla İlgili Metinler)*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1988.
- Özdemir, Fatih. "Cehennem Çölünde Kıyameti Beklemek: Tevfik Fikret'in İktirâb Şiirinde Melankolinin Tasviri." *Ölümünün 100. Yılında Tevfik Fikret*. Ed. Özcan Bayrak. İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.
- Özen, İbrahim. "Tevfik Fikret'in Yağmur Şiirinde Hissedilen Musiki." *Ölümünün 100. Yılında Tevfik Fikret*. Ed. Özcan Bayrak. İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.
- Özgül, M. Kayahan. *Resmin Gölgesi Şiire Düştü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1997.
- Özgül, M. Kayahan. *Seke Seke Ben Geldim, Sekmeler III*. Ankara: Çolpan Kitap, 2018.
- Özgül, Ebru. "Tevfik Fikret'in Şiirinde Bir İmge Olarak Geleneğin Üç Zirve Portresi: Fuzûlî, Nedîm ve Nef'î." *Ölümünün 100. Yılında Tevfik Fikret*. Ed. Özcan Bayrak. İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.
- Öztürk, Veysel. "On Dokuzuncu Yüzyıl Görsel Çağı ve Osmanlı Yeni Şiiri." *Monograf 2* (2014): 12-42.
- Parlatır, İsmail. *Edebiyatımızın Zirvesindekiler - Tevfik Fikret*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2012.
- Recaizade Mahmut Ekrem. *Araba Sevdası - Eleştirel Basım*. Haz. Fatih Altuğ. İstanbul: İletişim, 2015.
- Rıza Tevfik. *Tevfik Fikret, Hayatı-San'atı-Şahsiyeti*. İstanbul: İnkılab Kitabevi, 1945.
- Rıza Tevfik. *Tevfik Fikret*. Haz. Abdullah Uçman. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2005.
- "Rübâb-ı Şikeste – İkinci Tab'ı." *Servet-i Fünûn*. 473 (23 Mart 1315 / 4 Nisan 1899): 75.
- "Rübâb-ı Şikeste." *Servet-i Fünûn*. 469 (24 Şubat 1315 / 8 Mart 1900): 5.
- Rübâb-ı Şikeste – Halûk'un Defteri ve Tevfik Fikret'in Diğer Eserleri*. Haz. Fahri Uzun. İstanbul: İnkılab ve Aka Kitabevleri: 1962.
- Sağlam, Nuri. "Meçhul Bir Aşkın Son Nağmeleri: Tevfik Fikret'in 'Tesa-düf' Şiirleri." *Bir Muhaliif Kimlik Tevfik Fikret*. Haz. Bengisu Rona, Zafer Toprak. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007.
- Servet-i Fünûn*. 536 (7 Haziran 1317 / 20 Haziran 1901): 243.

- Sezen, Engin. *İrtikâ Dergisinin İlk Yüz Sayısının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1998.
- Süleymân Nesib. “İki Söz Daha.” *Servet-i Fünûn*. 374 (30 Nisan 1314 / 12 Mayıs 1898): 154.
- Şahin, Seval. “Tevfik Fikret, Parnasizm, Servet-i Fünûn ve Resim ile Şiir İlişkisi.” *Tevfik Fikret Biyografya 7*. İstanbul: Bağlam Yayınları, 2006.
- Şahin, Seval. “Yeni Türk Şiirinin Bir Kurucu Ögesi Olarak “Süha ve Pervin.” *Bir Muhalif Kimlik Tevfik Fikret*. Haz. Bengisu Rona, Zafer Toprak. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007.
- Şaylan, Pınar. *Mirsad Mecmuası Tahlilî Fihrist, İnceleme, Metinler*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1998.
- Şemseddin Sami, *Usûl-i Tenkit ve Tertip*. Haz. Mahir Kalfa. Ankara: Akçağ Yayınları, 2017.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. *Tevfik Fikret, Hayatı, Şahsiyeti, Şiirleri ve Eserlerinden Seçme Parçalar*. İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi, 1937.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. *Edebiyat Üzerine Makaleler*. Haz. Zeynep Kerem İstanbul: Dergâh Yayınları, 1992.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. *Huzur (Eleştirel Basım)*. Haz. Handan İnci, Yücel Demirel. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001.
- Teber, Serol. *Aşyan'daki Kâhin, Tevfik Fikret'in Melankolik Dünyası*. İstanbul: Okuyan Yayınları, 2002.
- Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. (İstanbul: Âlem Matbaası, 24 Kânûn-ı Sâni 1315 / 5 Şubat 1900).
- Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. (İstanbul: Âlem Matbaası, 15 Mart 1316 / 28 Mart 1900).
- Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. (İstanbul: Tanin Matbaası, 1326 / 1910).
- Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. (İstanbul: Tanin Matbaası, 1327 / 1911).
- Tevfik Fikret. “Manzûme-i Garrâ.” *Ma'lûmât*. 30 (8 Eylül 1310 / 20 Eylül 1894): 236-237.
- Tevfik Fikret. “Musâhabe-i Edebiyye.” *Servet-i Fünûn*. 270 (2 Mayıs 1312 / 14 Mayıs 1896): 146-147.
- Tevfik Fikret. “Musâhabe-i Edebiyye.” *Servet-i Fünûn*. 277 (20 Haziran 1312 / 2 Temmuz 1896): 258-259.
- Tevfik Fikret. *Bütün Şiirleri*. Haz. İsmail Parlatır, Nurullah Çetin. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2004.
- Tevfik Fikret. *Dil ve Edebiyat Yazıları*. Haz. İsmail Parlatır. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1987.
- Tevfik Fikret. *Halûk'un Defteri, Şermin, Son Şiirler. Bütün Şiirleri 3*. Haz. Asım Bezirci. İstanbul: Can Yayınları, 1984.

- Tevfik Fikret. *Hayatı ve Toplu Şiirleri*. Haz. Refik Durbaş. İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2007.
- Tevfik Fikret. *Kırk Saz*. Haz. Ahmet Muhip Dıranas. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1975.
- Tevfik Fikret. *Rubab-ı Şikeste*. İstanbul: Ahmet Sait Matbaası, 1945.
- Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste Kırk Saz Bütün Şiirleri 2*. Haz. Asım Bezirci İstanbul: Can Yayınları, 1984.
- Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste Özgün Dille ve günümüz Türkçesiyle iki dilli basım*. Haz. Kemal Bek. İstanbul: Özgür Yayınları, 2018.
- Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste, Târih-i Kadim-Târih-i Kâdime Zeyl-Rübâb'ın Cevâbı-Doksan Beşe Doğru-Revzen-i Mahlû'*. Haz. Abdullah Uçman, Hasan Akay. 3. Baskı İstanbul: Çağrı Yayınları, 2010.
- Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste, Bütün Eserleri, Orijinal Metin-Sözlük*. Haz. İbrahim Tüzer, Selçuk Atay. Ankara: Akçağ Yayınları, 2016.
- Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. Haz. Sabahattin Çağın. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017.
- Tevfik Fikret. *Rübâb-ı Şikeste*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2016.
- Tuğcu, Emine. “Tevfik Fikret'in Şiire Dair Eleştirel Yaklaşımı.” *Ölümünün 100. Yılında Tevfik Fikret*. Ed. Özcan Bayrak. İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.
- Tümer, Cem Şems. *Mektep Mecmuası -Tahlilî Fihrist, İnceleme ve Seçilmiş Yazılar-*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1994.
- Uç, Himmet. *Musavver Malumat Mecmuası'nın (1-7) Ciltlerindeki Edebi Makaleler ve Tahlili*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1972.
- Uçan, Hilmi. *Batu Şiiri ve Tevfik Fikret - Tevfik Fikret ve Metinlerarası İlişkiler*. İstanbul: İz Yayınları, 2018.
- Uçman, Abdullah. “Tevfik Fikret-Rıza Tevfik.” *Tevfik Fikret Biyografya 7*. İstanbul: Bağlam Yayınları, 2006.
- Uraz, Murat. *Tevfik Fikret, Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Şiirleri*. İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi, 1945.
- Uraz, Murat. *Tevfik Fikret ve Kitaplarında Çıkmıyan Şiirleri*. İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu Yayınları, 1959.
- [Uşaklıgil] Hâlid Ziyâ. “Bir Bedîa-i San'at.” *Servet-i Fünûn*. 381 (18 Haziran 1314 / 30 Haziran 1898): 263.
- Uşaklıgil, Halit Ziya. *Sanata Dair III. (Türk Şair ve Edipleri)*. İstanbul: Maarif Basımevi, 1955.
- Uşaklıgil, Halit Ziya. *Kırk Yıl*. Haz. Abdullah Uçman. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017.

- Uşaklıgil, Halit Ziya. *Mai ve Siyah - Eleştirel Basım*. Haz. Seval Şahin. İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.
- Ünaydın, Ruşen Eşref. *Tevfik Fikret ve Hayatına Dair Hatıralar*. Haz. Songül Taş. Ankara: Anı Yayıncılık, 2019.
- Yaygın, Emine Özlem. *Pul Mecmûası'nda Edebî ve Kültürel Hareketlilik*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2019.
- Yıldırım, Tahsin. *Edebiyatımızda Müstear İsimler*. İstanbul: Selis Kitaplar Yayınları, 2006.
- Yılmaz, Ayşe. *Mecmua-i Edebiyye Dergisi -Tahlîlî Fihrist, İnceleme ve Seçilmiş Yazılar-*. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2001.
- Yurdun, Derya. *Mecmua-i Edebiyye İnceleme, Tahlîlî Fihrist, Seçilmiş Mehtinler-*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1999.
- Yuva, Gül Mete. *Modern Türk Edebiyatının Fransız Kaynakları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.
- Yürek, Hasan. "Büyük İkramiye ile Para ve Hayat Şiirlerinden hareketle Tevfik Fikret'in Maddî Değerlere Bakışı." *Ölümünün 100. Yılında Tevfik Fikret*. Ed. Özcan Bayrak. İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.

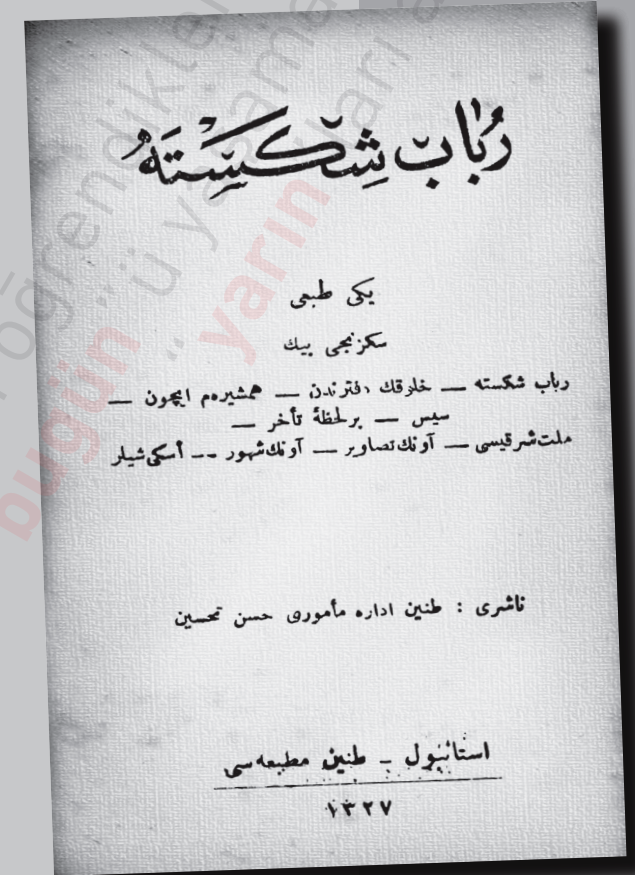
<http://www.servetifunundergisi.com>

<http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php>

Tevfik Fikret

RÜBÂB-İ ŞİKESTE

ELEŞTİREL
METİN

Eleştirel Metin ve Aparatta Kullanılan İşaret ve Semboller

- (-) Kelime veya dize eksiktir; örnek: [Bütün eşyâ, bütün şüün-ı hayât;] SF₃₉₂, RŞ₁, RŞ₂, (-) RŞ₃, RŞ₄. Bu dize *Servet-i Fünûn* dergisinin 392. sayısı ile *Rübâb-ı Şikeste*'nin 1. ve 2. baskılarında var olmasına karşın *Rübâb-ı Şikeste*'nin 3. ve 4. baskılarında yer almamaktadır.
- * Üst başlık; örnek: “Evrâk-ı Siyâh* Öksüzlüğüm”
- ↔ İki beyit veya iki bend arasında boşluk olduğunu gösterir.
- [] Diğer nüshalarda olmayan ek dizeleri içerir.
- ❖ Sekt-i Melîh
- ↵ Yer değiştiren şiirleri belirtmek için kullanılır.

Kimseden ümmîd-i feyz etmem, dilenmem perr ü bâl;
Kendi cevvim, kendi eflâkimde kendim tâirim.
İnhinâ tavk-ı esâretten girândır boynuma;
Fikri hür, irfânî hür, vicdânî hür bir şâirim.

Tevfik Fikret

Ş, 175, RŞ, RS₄

Türklerin genç ve büyük şâiri Tevfik Fikret Bey Ş, (-) RŞ, RS₄

Kimseden ümmîd-i feyz etmem, dilenmem perr ü bâl; Ş, RŞ, Kimse-den ümmîd-i feyz etmem, dilenmem perr ü bâl, RS₃

Şâir-i muhteremin hatt-ı desti Ş, (-) RŞ, RS₄

SF₄₅₁ 134, İ₃₂ 167, RŞ₁ 1-2, RŞ₂ 1-2, RŞ₃ 1-2, RŞ₄ 1-2.

Bir Mukaddime [*] SF₄₅₁, İ₃₂, Kâri'lerime RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Size ey bilmediğim görmediğim kâri'ler, SF₄₅₁, Size ey bilmediğim görmediğim kâri'ler. İ₃₂, Size, ey bilmediğim görmediğim kâri'ler, RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Size ithâf ile fahr eyliyorum bunları ben, SF₄₅₁, İ₃₂, Size ithâf ile neşr eyliyorum bunları ben, RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄
Gösterişsiz iki üç katrecik îsâr eyler... SF₄₅₁, RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄, Gösterişsiz iki üç katrecik îsâr eyler.. İ₃₂

İki üç katre-i şefkat... Bu tesellî yetiştir; SF₄₅₁, RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄, İki üç katre-i şefkat.. Bu tesellî yetiştir; İ₃₂
Bütün âlâm u fecâyî'le geçen günlerimin SF₄₅₁, İ₃₂, RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄, Bütün âlâm [-] fecâyî'le geçen günlerimin RŞ₃
Tuhfe-i mahmudimden... Ne samîmiyyetdir SF₄₅₁, RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄, Tuhfe-i mahmudimden.. Ne samîmiyyetdir İ₃₂
Hepsi bunlar.. Bu yazılmış, unutulmuş şeyler SF₄₅₁, İ₃₂, Hepsi bunlar, bu yazılmış unutulmuş şeyler RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄
O samîmiyyete meczûb olarak toplanıyor. SF₄₅₁, İ₃₂, RŞ₁, O samîmiyyete meczûb olarak toplanıyor; RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄
Kim bilir, belki içinden biri âlâmınızın SF₄₅₁, İ₃₂, RŞ₁, Kim bilir, belki içinden biri âlâmınızın, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄
-Evet, âlâmınızın.. Çünkü elemden hâlî SF₄₅₁, İ₃₂, -Evet, âlâmınızın; çünkü elemden hâlî RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄
Yaşayan yok; buna bi-çâre beşerdir mecbûr!- SF₄₅₁, İ₃₂, Yaşayan yok; buna bi-çâre beşer katlanıyor!- RŞ₁, Yaşayan yok...
Buna bi-çâre beşer katlanıyor!- RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Belki bir ma'kes-i nâçizi olur... En âli SF₄₅₁, RŞ₁, Belki bir ma'kes-i nâçizi olur.. En âli İ₃₂, Belki bir ma'kes-i nâçizi olur; en âli RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Yaşayanlar bile hissetmede en bi-çâre SF₄₅₁, İ₃₂, Yaşayanlar bile hissetmede en müstahkar RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Yaşayanlar gibidir... Aynı çamurdan bu yığın! SF₄₅₁, RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄, Yaşayanlar gibidir.. Aynı çamurdan bu yığın! İ₃₂

-19 Teşrîn-i Evvel, 1315- SF₄₅₁, RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄, (-) İ₃₂
Tevfik Fikret SF₄₅₁, İ₃₂, (-) İ₃₂, RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Kâri'lerime:

RŞ₁, RŞ₂ 1, RŞ₃ 1, RŞ₄ 1

Size, ey bilmediğim görmediğim kâri'ler,
Size ithâf ile neşr eyliyorum bunları ben,
Size ithâf ile; zîrâ, ne için ketm edeyim,
O sizin görmediğim bilmediğim gözleriniz
Safha-i şî'rime ibzâl-i nigâh eylerken
Belki bir noktada birden durarak, velvelesiz
Gösterişsiz iki üç katrecik îsâr eyler..
Ben bu ümmid ile teşyî'-i hayât etmedeyim.

İki üç katre-i şefkat... Bu tesellî yetiştir;
Şu cedelgâh-ı mukassîde bütün hüsrânla,
Bütün âlâm u fecâyî'le geçen günlerimin
İki üç katredir ancak silecek mâtemini.
Siz ki en doğru gören bir nazar-ı vicdânla
Tâ uzakdan bana bakmaktasınız, müstağnî
Tuhfe-i mahmudimden... Ne samîmiyyetdir
O bakış çehre-i eş'ârıma sâkin sâkin!

Hepsi bunlar, bu yazılmış unutulmuş şeyler
O samîmiyyete meczûb olarak toplanıyor;
Kim bilir, belki içinden biri âlâmınızın,
-Evet, âlâmınızın; çünkü elemden hâlî
Yaşayan yok... Buna bi-çâre beşer katlanıyor!-
Belki bir ma'kes-i nâçizi olur; en âli
Yaşayanlar bile hissetmede en müstahkar
Yaşayanlar gibidir... Aynı çamurdan bu yığın!

-19 Teşrîn-i Evvel, 1315-

* Rübâb-ı Şikeste nâmıyla der-dest-i neşr olan mecmûa-i eş'âr içindir.

Âveng-i Şühûr

SF₃₆₇, 33, RŞ₁ 287-288, RŞ₂ 287-288, RŞ₃ 329-330, RŞ₄ 343-344.

Âveng-i Şühûr -1- Mart SF₄₃₄, **Âveng-i Şühûr -1-** RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Örter, açar, bakar yine örter sehâibi... SF₃₆₇, Örter, açar, bakar, yine örter sehâibi... RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄
Birçok sürer bu hâl-i tereddüd, bu nâzlanış. SF₃₆₇, Birçok sürer bu hâl-i tereddüd bu nâzlanış. RŞ₁, Birçok sürer bu reng-i tereddüd, bu nâzlanış. , RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Ezhâra dehşet-âver olur. Şimdi mübtesim SF₃₆₇, Ezhâra dehşet-âver olur; şimdi mübtesim RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄
Bir ân-ı ferd içinde sevinmek ve infîâl. SF₃₆₇, RŞ₁, RŞ₂, Bir ân-ı ferd içinde meserret ü infîâl. RŞ₃, RŞ₄

Hırçın, sinirli bir kadının hâl-i dâimi! SF₃₆₇, RŞ₁, Hırçın, sinirli bir kadının hâl-i dâimi. RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Tevfik Fikret SF₃₆₇, (-) RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

SF₃₇₃, 129, RŞ₁ 288-289, RŞ₂ 288-289, RŞ₃ 330-331, RŞ₄ 344-345.

Âveng-i Şühûr 2 Nisân SF₃₇₃, **-2-** RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

-Çiçekli bir dala konmuş kanatlı bir hulyâ!- SF₃₇₃, Çiçekli bir dala konmuş kanatlı bir hulyâ!.. RŞ₁, RŞ₂, Çiçekli bir dala konmuş kanatlı bir hulyâ... RŞ₃, RŞ₄
Hulâsa eylemek ister. Ve nâgehân peydâ SF₃₇₃, Hulâsa eylemek ister; ve nâgehân peydâ RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Ki dallarıyla, semâsiyle, kuşlarıyla bütün SF₃₇₃, RŞ₁, RŞ₂, Ki dallarıyla semâsiyle kuşlarıyla bütün RŞ₃, RŞ₄
Elinde hırpalanırken bakarsınız ki bugün SF₃₇₃, Elinde hırpalanırken, bakarsınız ki bugün RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Sular akar, kuzular oynar; safâsından SF₃₇₃, RŞ₃, RŞ₄, Sular akar, kuzular oynar; safâsından RŞ₁, RŞ₂
Lebinde bir sarı nilüferin doğar "nisân". SF₃₇₃, Lebinde bir sarı nilüferin doğar nisân. RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

-8 Nisân, 1314- SF₃₇₃, (-) RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄
Tevfik Fikret SF₃₇₃, (-) RŞ₁, RŞ₂, RŞ₃, RŞ₄

Sürelî Yayınların Zaman Dizini

1891

Ms₁₀ Tevfik Fikret*. "Ulviyyât'dan" *Mîrsâd*. 10 (16 Mayıs 1307 / 28 Mayıs 1891): 74.

1893

HF₂ Mehmed Tevfik. "Ey Kız!" *Hazîne-i Fünûn*. 2 (8 Temmuz 1309 / 20 Temmuz 1893): 14.

1894

HF₄ Mehmed Tevfik. "Vâlîde" *Hazîne-i Fünûn*. 4 (21 Temmuz 1310 / 2 Ağustos 1894): 25-26.

MI₂₇ Mehmed Tevfik. "Ey Yâr-ı Nagam-kâr!" *Ma'lûmât*. 27 (18 Ağustos 1310 / 30 Ağustos 1894): 211.

MI₃₀ Mehmed Fikret. "Subh-ı Bahârân -Yâhud- Şâm-ı Garîbân" *Ma'lûmât*. 30 (8 Eylül 1310 / 20 Eylül 1894): 233-234.

MI₃₂ Mehmed Fikret. "Muhabbet-i Şâirâne" *Ma'lûmât*. 32 (22 Eylül 1310 / 4 Ekim 1894): 250.

MI₃₃ Mehmed Fikret. "Tulûa Karşı" *Ma'lûmât*. 33 (29 Eylül 1310 / 11 Ekim 1894): 258.

* İmzasız.

1901

ME₁₁ Tevfik Fikret. “Kamîs-i Yûsuf” *Mecmûa-i Edebiyye*. 11 (21 Kânûn-ı Evvel 1316 / 3 Ocak 1901): 86.

1908

- T₁ Tevfik Fikret. “Sis” *Tanîn*. 1 (19 Temmuz 1324 / 1 Ağustos 1908): 2.
 T₁ Tevfik Fikret. “Rücû” *Tanîn*. 1 (19 Temmuz 1324 / 1 Ağustos 1908): 2.
 A₁ Tevfik Fikret. “Hayât”. *Âşiyân*. 1 (28 Ağustos 1324 / 10 Eylül 1908): 3-4.
 A₈ Tevfik Fikret. “Cevâb” *Âşiyân*. 8 (23 Teşrîn-i Evvel 1324 / 5 Kasım 1908): 235-236.
 A₁₄ Tevfik Fikret. “Abdülhak Hâmid” *Âşiyân*. 14 (4 Kânûn-ı Evvel 1324 / 17 Aralık 1908): 40.

1909

- Ş₄ Tevfik Fikret. “Dün Gece” *Şehbâl*. 4 (15 Nisan 1325 / 28 Nisan 1909): 65.
 Ş₉ Tevfik Fikret. “Kocaman Sâate:” *Şehbâl*. 9 (1 Ağustos 1325 / 14 Ağustos 1909): 174.

1910

- Tr₁ Tevfik Fikret. “Mâzî... Âtî” *Tirâje*. Mekteb-i Sultânî. 1 (Şubat 1325 / Şubat 1910): 1.
 Tr₂ Tevfik Fikret. “Sabâh Olursa” *Tirâje*. Mekteb-i Sultânî. 2 (Şubat 1325 / Şubat 1910): 9.

İşlevsel Sözlük ve Açılımlar

Abdülhak Hâmid (1852-1937) Tanınmış şair ve tiyatro yazarı. Fikret, *Rübâb-ı Şikeste*'nin “Âveng-i Teşâvîr” bölümünde şairin fiziki, ruhsal ve edebî portresini bütün incelikleriyle çizer. Yahyâ Kemâl, *Servet-i Fünûn* kuşağında da etkili olan Abdülhak Hâmid meftunluğunu *Siyâsî ve Edebî Portreler*'de şöyle dile getirdi:

1908 inkılâbına kadar Abdülhak Hâmid meftunluğu vardı, kuvvetliydi, ancak henüz mahdud bir dâirededydi. Lâkin bu târihten sonra katı bir taassup gibi yerleşti ve her gün arta arta bu günlere kadar sürdü. Bir şâire hayranlık, bizde, eski zamanlar da dâhil olmak üzere, hiçbir zaman bu derece kayıtsız ve şartsız bir taassupla, görülmemişti. Garip olan bu idi ki bu meftunların yüzde doksan dokuzu Finten'i ellerine alıp baştan sona kadar okumazlardı; yalnız Davalaciro'nun mâruf nârasıyla bilirlerdi.

Bk. BEYATLI 2010, 1-2.

Ahmet Hâşim (1897-1933) Şair ve düzyazı ustası. Yahyâ Kemâl, Fikret'e olumsuz bir eleştiri getirmemesine karşın Ahmed Hâşim eleştirel tonu yüksek değerlendirmelerden kaçınmamıştır. Cenâb'ın “Temâşa-yı Hazân” şiirini ele aldığı yazısında Hâşim, Fikret'in de hazan şiirlerine eğilmiştir. *Rübâb-ı Şikeste*'nin çoğu “buz gibi soğuk ve renksiz” şiirleri gibi söz konusu sonbahar şiirlerini de beğenmediğini vurgulayan Hâşim, Fikret'in şiir sanatına ilişkin şu eleştireleri getirir:

“Temaşa-yı Hazan” manzumesinin sahibiyile birlikte on beş, yirmi sene evvelki devrin büyük bir şiir üstadı olan Tefvik Fikret'in de yedi sekiz hazan manzumesi varsa da bunlar, ne hassasiyetin şekli, ne hayal, ne renk, ne âhenk itibariyle bu tarz tabiat şiirleri arasında

ehemmiyetli bir yer işgal etmezler. Rübâb-ı Şikeste'nin buz gibi soğuk ve renksiz bir maddeden inşa edilmiş olan ekser şiirleri gibi, bunlar da Fikret'in bedîi zühulünü tevsik etmekten başka bir şey ifade etmezler. Tefvîk Fikret, şiirin ruh ve cevherini anlamaktaki isabetsizliğini, şiirin şekli hakkındaki telakkisiyle göstermişti: Fikret, "şiir" in "nesir" den büsbütün ayrı yazılmak, ayrı okunmak ve ayrı duyulmak üzere vücut bulmuş bir hususî lisan olduğunu düşünmeyerek, en az nazma benzeyen ve nesre en çok yaklaşan bir şiirin en mükemmel şiir olacağını zannetmek safvetinde bulunmuştu.

Fikret'in şeklen kusurlu olan şiiri, basit bir akliselimden hayat alan hayalsiz, ihtirasız, hadsiz bir şiirdir; ihtisas ve telkin değil, fakat tasvir, talim ve tefhim eden böyle bir şiirin, sonbahar gibi, ani ürpermelerden, seyyal renklerden, derunî musikilerden yapılmış, müheyyiç bir âlemi anlatmak için ne yarım renkleri, ne de yarım perdeleri vardı.

Bk. AHMET HÂŞİM^a 38-39.

Ahmed Hikmet [Müftüoğlu] (1870-1927) Fikret'in kız kardeşi Sıdika Hanım, Ahmed Hikmet'in abisi Refik Bey ile evlenmişti. Kız kardeşinin ölümü üzerine Fikret, "Hemşirem İçin" şiirini yazar ve burada Refik Bey ve ailesine büyük suçlamalar yöneltir. Çıkan dedikodular sonrası Fikret'in Edebiyât-ı Cedîde arkadaşı Müftüoğlu Ahmet Hikmet, kendisine ağır hakaret içeren bir mektup gönderir. Fikret, Ahmed Hikmet'e *Rübâb-ı Şikeste*'ye de aldığı "Zerrişte" şiirini ithaf etmişti.

Ahmet Midhat Efendi (1844-1912) Yazar, gazeteci, romancı ve yayıncı. Edebiyât-ı Cedîde şair ve yazarları hakkında yazdığı "Dekadanlar" yazısı büyük kıyamet koparmış, uzun uzadıya tartışmalara yol açmıştı. *Rübâb-ı Şikeste*'deki "Timsâl-i Cehâlet" şiiri Ahmed Midhat Efendi hakkında yazılmış bir hicviyedir:

*Kükre; bağırır; dağlara çarpar da sadâsı
Bî-fâide, eylerdi bütün kendine avdet;
Ablak yüzünün lihye-i cârûb-nümâsı
Enzâr-ı temâşâya verip sîklet ü vahşet,*

Ali Ekrem [Bolayır] (1867-1937) Servet-i Fünûn kuşağı şair ve yazarı. Namık Kemal'in oğlu. Mâbeyn'de görevli olduğu için *Servet-i Fünûn* dergisinde A(yın) Nâdir müstear adıyla yazılar kaleme almıştı.

Rübâb-ı Şikeste'nin Kimi Şiirlerine İlişkin Notlar

Asker Geçerken Yunan muharebesi esnasında milli duyarlılığın had safhada olduğu günlerde yazılmış şiirlerden biri. Bk. ÜNAYDIN 111. Fikret'in "Asker Geçerken" şiiri ile F. Coppée'nin "Le Défilé" (Geçit Töreni) ve "Le Régiment Qui Passe" (Geçen Askeri Alay) şiirleri arasındaki metinler arası ilişkiler (alıntı ve anıştırma) için bk. UÇAN 77-80.

Âşiyân-ı Dil Fikret'in "Âşiyân-ı Dil" şiiri ile F. Coppée'nin "Promenade Intérieure" (İç Gezinti) ve "Juin" (Haziran) şiirleri arasındaki metinler arası ilişkiler için bk. UÇAN 81-84.

Âşiyâne-i Lâl Rızâ Tefvîk, "Derd-i Nihân", "Berf-i Zerrîn" şiirleri gibi bu manzumenin de "nâzenîn bir pastel" tarzı hüner şaheseri olduğunu söyler. Bk. BÖLÜKBAŞI 87.

Âveng-i Şühûr Bu şiirleri yazma fikri, Kalemkâr Diran Efendi'nin *Servet-i Fünûn* için küçük bir bahar pasteli hazırlamasından gelmiş. Rüşen Eşref'e göre bu şiirler alegorik, pastel birer peyzaj gibiydiler. Bk. ÜNAYDIN 22, 107; AYVAZOĞLU 252-253. Ayrıca Fikret'in "Âveng-i Şühûr" şiirleriyle F. Coppée'nin "Les Mois" (Aylar) şiirleri arasındaki metinler arası ilişkiler (gönderge ve anıştırma) için bk. UÇAN 84-93.

Âveng-i Tesâvîr Fikret'in "Âveng-i Tesâvîr" şiirleriyle Baudelaire'in "Le Phares" (Fenerler) şiirleri arasındaki metinler arası ilişkiler (yansılama ve öykünme) için bk. UÇAN 167-169. Baudelaire sekiz ressamı (Rubens, Léonard de Vinci, Rembrandt, Michel-Ange, Puget, Watteau ve

(Yükseliş) şiiri arasındaki metinler arası ilişkiler ve izlek benzerlikleri için bk. UÇAN 172-174.

Zavallı Evet! Bir gün yolda Edebiyât-ı Cedîde karşıtı safdil bir adam Fikret'in yakasına yapışır. Bu adam eski edebiyatı methederek kendi düşüncelerini zorla şaire tasdik ettirmeye çalışır. Fikret de işi kısa kesmek için “evet” demiş ve akşam söz konusu şiiri yazmış. Bk. ÜNAYDIN 102-103; HİSAR 2009, 152; AYVAZOĞLU 177. Bu şiir için ayrıca bk. “Rakibe” md.

Zekâ Komşusu ve arkadaşı Rızâ Tevfik ile aralarında filozofluk şairlik tartışmalarını ve onunla ilgili düşüncelerini içeren şiiri. Bu şiirde Zekâ, Rızâ Tevfik Bey'dir. Rızâ Tevfik kendisine filozof denilmesini istiyor ve yazılarında Feylesof Rızâ Tevfik diye imza atıyordu. Abdülhak Şinasi Hisar, Fikret'in Rızâ Tevfik'i filozof saymadığını, aksine onu şair saydığı bilgisini aktarıyor. Bk. ÜNAYDIN 102, HİSAR 152. Rızâ Tevfik kendi hakkında yazılan bu şiir için şunları söylüyor:

Benim hakkımda yazılmış olan “Zekâ” gayet zarîf ve sâdik bir “karikatür”dür. Ba'zı şemâil-i ma'nevîyye o kadar iyi ve yerinde gösterilmiştir.

Bk. BÖLÜKBAŞI 88. Ayrıca bk. AYVAZOĞLU 250.

Zerrişte Rüşen Eşref bu şiirin konusunun belirsiz olduğunu aktarır. Çünkü Fikret'in öyle bir kedisi olmadığı gibi hem kedileri de sevmezmiş. Rızâ Tevfik, bu şiirde bir kedinin değil, “kadınlığım hırçın ve mütehakkim ruhunun” tasvir edildiğini dile getirir. Bk. ÜNAYDIN 110, BÖLÜKBAŞI 88. Ayrıca Fikret'in “Zerrişte” şiiriyle Baudelaire'in “Le Chat” şiiri arasındaki metinler arası ilişkiler (yansılama) için bk. UÇAN 200-204.

Rübâb-ı Şikeste'nin Söz Varlığı*

A

a'mâk-ı fikret 467	acıkl bir “heyhât!” 209
a'mâk-ı târ-ı leyl 193	acıklı hisler 275
a'mâk-ı zemîn 361	acı-mak 141, 143, 277, 367
a'mâr-ı cihân 361	acıbe-nümûn ol-mak 349
a'sâb 277	âciz 217, 295, 439
a'sâbı geril-mek 271	âciz reh-i güzâr 185
âbide-i hürriyyet 399	âciz ü mağlûb 257
ablak yüzünün lihye-i cârûb-nümâsı 353	âciz ü meshûr 217
abûs 365	âcizlerin, zavallıların hasm-ı dâimi 387
abûs u muğber 245	acül 89
acabâ 115	acz 491
aceb 459	acz ü ye's 305
acı 107, 361	aczin emelle ittihâdı 439
acı bir ders 237	aczine kâil bu san'at 149
acı bir fakr 121	aç 101, 341, 371, 381
acı bir haşyet 189	açan dil-rübâ şükûfeler 443
acı bir his 425	açık 85, 213, 409
acı bir levha 273	açık bir akşam 105
acı bir nefha 233	açık bir cebhe 419
acı bir nefha-i bürûdet 153	açık sarı, uzun, târumâr saçlar 83
acı bir nefha-i teşekkî 143	açıl-mak 107, 123, 183, 225, 233, 267,
acı bir yüz 421	271, 273, 343, 385, 415, 469, 473
acı bir zehr 279	açılıp halkalan-mak 95
acı bir zevk 105	açılma-mak 197
acı lerziş 167	açılmış geniş adımlar 125
acı vahşet 107	açılmış yâreler 169
acıklı 267	açlık 103
	aç-mak 85, 113, 177, 303, 407, 421, 441,
	445, 449, 455, 459, 483

* Bir şairin üslûbunu belirlemede önemli olabileceği düşünüldüğü için kelimelerin olumsuz ve isim-fil (infinitive) biçimleri özellikle korunmuş ve bunlar madde başı / alt madde olarak okuyucu yararına sunulmuştur.

ad 335
 adacıklar 189
 adâlet isteyen âvâz-ı hak-nümûn 385
 adanın âgûş-ı aşkı 173
 adem 477
 âdem evlâdı 371
 âdemoğlu 365
 âdetlerin hilâfı 331
 adım adım 91, 359, 377
 adımlar 385
 adû 131
 âfâk 111, 379, 449, 463, 469, 473
 âfâk-ı bî-hayât 199
 âfâk-ı bî-nihâyet 209
 âfâkı istîâb eden boşluk 355
 âfâk-ı şühûd 353
 âfâk-ı tekemmül 397
 âfitâb 483
 âfitâb-ruh 443
 âgûş 105
 âgûş-ı fecr-i evvel 317
 âgûş-ı i'timâd 289
 âgûş-ı iktirâb 117
 âgûş-ı iştiyâk 83
 âgûş-ı mükrim aç-mak 175
 âgûş-ı rûhânî 311
 âgûş-ı sermediyyet 209
 âgûş-ı vefâ 107
 ağ 101
 ağlarının her teli 213
 ağaç 91
 ağaçlar 91
 ağaçların arası 125, 409
 ağaçların eğilen dalları 135
 ağaçlık 83
 ağaçlıklar 169
 ağır 197, 243, 369
 ağır ağır 83, 181, 199, 243, 319, 339, 345
 ağır ağır yürü-mek 135
 ağır haşın, demir iki el 359
 ağla-mak 95, 105, 107, 115, 117, 161, 163, 195, 203, 213, 221, 239, 243, 247, 249, 269, 291, 295, 301, 303, 327, 343, 359, 377, 399, 401, 409, 429, 431, 433, 437, 447, 481, 491, 493, 495, 497, 499
 ağlamaktan şişen gözler 277
 ağlama-mak 125, 245
 ağlar gibi bak-mak 83
 ağlaş-mak 197, 377
 ağlat-mak 243, 427
 ağlayabil-mek 105
 ağlayarak yazdığım bu şi'r-i siyâh 179
 ağlayıver-mek 265
 âh 83, 87, 93, 95, 99, 103, 105, 107, 113, 125, 131, 137, 143, 145, 157, 165, 173, 225, 227, 231, 237, 271, 273, 289, 291, 295, 305, 327, 341, 343, 387, 427, 435, 437, 445, 447, 457, 465
 âh u vâh eyle-mek 409
 âh ü sürûd 447
 âh-ı derûn 409
 âhlar 499
 âheng 159, 169, 499
 âheng-i tuyûr 223
 âhenin siper 249
 âheste cevelân 89
 ahfâd 375
 ahkar 445
 ahker 221
 ahker-nümâ ol-mak 201
 ahrâr 393
 ahzân-ı tarab 465
 âid 115, 117, 163, 173, 229, 375, 385, 445
 âile 375
 âile-i bî-günâh 165
 âkîbet 367
 akın akın 317
 akın akın geçen erbâb-ı i'tizâz u refâh 143
 akl 343
 akl ü istihrâc 311
 ak-mak 299, 345, 365, 421, 431, 483, 497
 akıp git-mek 417
 akpak 383
 akrabâ 119
 akrân 123
 aks 111, 207
 akset-mek 207, 319, 351, 357, 449
 akseyle-mek 341
 aks-i âvâze-i heycâ 415
 aks-i cân-rübâ 155
 aks-i hande-i şevkin hilâfı 203
 aks-i hurûş 329
 aks-i mahmûr 277
 aks-i pervâz 457
 aks-i şevk 327
 aks-i tesellî 109
 akşam 191, 193, 227, 295, 483
 akşâmın sükûnu 173
 akûr 387
 akûr bir denizin sath-ı zâhiri 199

yürü-mek 91, 103, 137, 181, 267, 321, 333, 363, 477
 yürür pıhtı 371
 yüz 103, 111, 139, 183, 195, 385, 401, 455, 491f
 yüz yıllık ıztırâb-ı hayât 239
 yüzlerce 211
 yüzlerce düşman 129
 yüz (çehre) 103, 197, 263, 421, 459 yüz
 yüze 331
 yüzdeki hâl 495
 yüzler 321
 yüz-mek 365
 zâr u ma'lûl ü muhtazır yaşamak 309
 zâr ü bî-mecâl 431
 zarâfet 375
 zarîf 177
 zarîf bir söz 411
 zarîf ü âkil 375
 zâten 129, 475
 zavallı 117, 127, 133, 139, 151, 205, 407, 477
 zavallı acz-i hayât 161
 zavallı anne 115, 117
 zavallı annecik 117
 zavallı cism-i zelîl 341
 zavallı dalga 239
 zavallı hasta 209
 zavallı hastacık 209
 zavallı kadın 375
 zavallı kardeş 375
 zavallı kırık teknecek 103
 zavallı kız 345
 zavallı kollarının hükmü 359
 zavallı kuşçağız 303
 zavallı ömr-i tebâh 143
 zavallı Sezâ 113
 zavallı soyтары 213
 zavallı şâir-i hulyâ-girifte 339
 zavallı tıfl-ı sefâlet 143
 zavallı yaralı 133
 zavallı yavrucağım hâli 115
 zavallı yavrucağızlar 421
 zavallıcık 101
 zavallıların mâtemi 179
 zâyi' et-mek 275
 zebûn 309
 zebûn u bî-ârâm 489
 zedelen-mek 187
 zehî 115
 zehirlen-mek 375
 zehirlerinin ka'r-ı neş'esinde yüzen be-şeriyet 359
 zehr 239, 243, 359
 zehr et-mek 105
 zehr-âbe-i la'net 379
 zehr-eşân ol-mak 445
 zehr-i hakîkat 209
 zehr-i hayât 105
 zehr-i iğbirâr 195
 zehr-i memât 213
 zekâ 99
 Zekâ (Rızâ Tefvîk) 99

Z

za'f u zillet 343
 za'f u zilletin mütevahhiş bükâları 377
 zâbitler 131
 zabt eyleyebil-mek 499
 zafer terâneleri 131
 zâg-ı bed-nigâh 429
 zâhir 155, 341, 401, 481
 zâhir ol-mak 185, 215, 311
 zahmet 157
 zahm-ı kalb 327
 zâil 319
 zâil ol-mak 217
 zâil ü hâli 231
 zâir 399
 zâir-i mechûl 237
 zalâm içi 365, 445
 zalâm ü sükût içi 445
 zalâm-ı ahter 455
 zalâm-ı hazân 437
 zalâm-ı sebz-i meşcer 451
 zamân 151, 417
 zamân bul-mak 139
 zamân olur 149
 zamân olur ki 95
 zamân zamân 137, 215, 401, 433
 zamân-ı aşk 479
 zamânın yed-i lehvi 407
 zamânlarca 467
 zambak 251, 261, 309
 zambağın memâtı 309
 zannet-mek 111, 117, 199, 421
 zannyleme-mek 139, 477
 zann olun-mak 271
 zannetme-mek 491

- zekâ-şiken durgunluk 369
 zekî nazarlarının hande-i kebûdi 407
 zelif 325
 zelzeleler 417, 469
 zemîn 91, 125, 127, 141, 201, 255, 299,
 311, 319, 351, 417
 zemîn katının yıkık temelleri 141
 zemîn-i güzer 123
 zemîn-i mâteme yağdırdığım şu rah-
 met 445
 zemîn-i san'at 339
 zemzeme-i hilkat 405
 zemzeme-i sâf-ı selsebîl 155
 zemzeme-i şî'r 223
 zerd ü muhtazır eylül 427
 zerrât 197, 209
 zerre hâli 473
 zerre zerre 239
 zerreler 379
 Zerrişte 217
 zevâid 445
 zevâl 433
 zevâl-i şebâbımın en acı reng-i teel-
 lümü 241
 zevc 119
 zevcinin gayret-i gûlânesi 425
 zevî'l-hayât 299
 zevk 131, 179
 zevk-i şî'r 155
 zevk-âlud bir ibtisâm 339
 zevrakçe 471
 zevrakçe-i dil-ârâm 173
 zeyl-i nâz 473
 zilâl 99, 175, 237, 435, 459
 zilâl içi 155
 zilâl-i ehvâl 367
 zilâl-i reng-â-reng 159
 zilâl-i tenhâyî 443
 zilâlin ekdârı 449
 zill-i cenâh 231
 zill-i mübhem-i sâir 187
 zill-i pür-teab 191
 zill-i ridâ 419
 zırh u silâhıyla bir yığın enkâz-ı âhenîn 483
 zıyâ içi 367
 zıyâ saçlı bir yığın dilber 317
 zıyâ-yı ra'ş-e-dâr 175
 zikret-mek 315
 zikr-i Hallâk-ı dâim et-mek 313
 zillet 109, 371, 391, 483
 zillet ü zulmet 395
 zilletler 395
 zindân 401
 zindân karanlığı 367
 zindân-ı gam 455
 zî-hayât bir cism 369
 zî-nikâb cemâlin fûrûğ-ı âli 443
 zîr ü bem-i sâz 499
 zîr ü ber 277
 zîrâ 81, 101
 zîr-i bâl 291
 zîr-i ham u tâb 257
 zîr-i leb 495
 zîr-i pâ-y-ı şehâmet 343
 zî-rûh 157, 203
 zî-rûh-ı muğber 203
 zirve-i halâs 359
 zî-vakâr u tarab mevkib-i zafer 321
 ziyâret 373
 ziyâretçiler 373
 ziyinet-i âgûş 139
 zorla-mak 127
 zorlayan, kıran, deviren, mahveden bir
 ten 371
 zuhûr 449
 zuhûr et-mek 439, 477
 zuhûr eyle-mek 319
 zuhûr kıl-mak 463
 zuhûr ol-mak 337
 zuhûr u sukût-ı mevâsim 431
 zuhûrgâh 459
 zulm 241, 391, 395
 zulm ü şer 375
 zulm ü zilletin pişi 365
 zulmâ-yı leyâl 419
 zulmet 169, 189, 227, 249, 311, 315, 341,
 365, 435, 445, 449
 zulmet-fezâ tecellî 273
 zulmet-güdâz-ı kalb-i virân 451
 zulmet-i beyzâ 379
 zulmet-i kabr 311
 zulmet-i leyâl 469
 zulmet-i mezâr 441
 zulmet-i yeldâ 349
 zulmetler 253, 355, 395, 465
 zulmetler içi 251
 zulümât 319
 zübde-i dehâ 467
 zül 107, 385
 zümürd kanatlar 365
 zümürdü şeh-per 479

RÜBÂB-I ŞIKESTE

ELEŞTİREL BASIM

TEVFİK FIKRET (1867-1915)

Türk şiir tarihinin önemli aşamalarından birini simgeleyen Tevfik Fikret, on dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde yeni bir duyarlılıkla biçimlenen modern Türk edebiyatının (Edebiyat-ı Cedide) etkili ve önemli bir temsilcisiydi. Fikret'e ilişkin yaşamını, kişiliğini, yazınsal söylemlerini, şiir sanatını ve etkilerini ele alan pek çok inceleme ve araştırma yapıldı. Fuat Köprülü'nün *Tevfik Fikret ve Ahlakı*'ndan (1918) Beşir Ayvazoğlu'nun *Fikret "Kendi Cevvim Kendi Eflâkimde Kendim Tâirim"* (2019) adlı kuşatıcı monografisine değin yüzyıllık süreçte Fikret ve sanatını merkeze alan çalışmalar, nicelik ve nitelik itibarıyla geniş bir literatür (corpus) oluşturdu. Bugüne değin Fikret'in yaşamına ilişkin eğitimi, öğrenciliği, iş yaşamı (memuriyeti, öğretmenliği ve müdürlüğü), İ. Abdülhamid, İttihat ve Terakki, dekadanlık tartışmaları, sıkı dostlarıyla dargınlıkları, Âkif'le polemikleri, Aşiyân'daki günleri, ölümü ve ihtifalleri gibi popüler konuları önceleyen hatırı sayılır pek çok eser yayımlandı.

Rübâb-ı Şikeste, melankolik duyarlılığı baskın bir sanatçının, hayattan kaçan (merdüm-giriz) ve yaşadığı hayatı beğenmeyen bir modern bireyin depresyonunun bir nevi izdüşümünü simgelemektedir. *Rübâb-ı Şikeste*'ye bu gözle bakmak, bir yönüyle *Mâî ve Siyâh* gibi dönem anlatılarında görülen hayal (ideal) – hakikat (gerçek) karşıtlığını daha derinden okumak, diğer yönüyle de -Tanpınar'ın tespit ettiği üzere- bu gibi yapıtlara sinen Bovarizm'i yoklamak anlamına gelmektedir. Çeşitli dergiler ve *Rübâb-ı Şikeste*'nin dört baskısının karşılaştırılmasıyla oluşturulan bu kitap, eleştirel bir metin ile birlikte "İşlevsel Sözlük ve Açılımlar" ve "*Rübâb-ı Şikeste*'nin Kimi Şiirlerine İlişkin Notlar" başlıklı bölümleri içermektedir. Söz konusu bölümler, *Rübâb-ı Şikeste*'yi daha iyi anlamaya yarayacak kavram, biyografi, kültürel ve tarihsel öğelerin alfabetik olarak sunumuna ve *Rübâb-ı Şikeste*'nin bazı şiirleri hakkında bilgilerini paylaşan ediplerin (Fikret'in öğrenci ve arkadaşları Ruşen Eşref, Rıza Tefvik vb.) kayıtlarına dayanmaktadır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
 Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
 Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
 Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
 www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-605-4635-89-4

9 786054 635894